

Pitäjä pitäjältä

HIITOLA

Hiitola – 8.000 asukkaan ja 40 kylän vauras ja kaunis kunta

Tämä Karjala-lehden Hiitolan liite palauttaa mielimme luovutetulle alueelle jääneen kauniin ja vauraan Hiitolan pitäjän. Liiteaineistomme on koostunut pääasiassa hiitolaisten lähettämistä kirjoituksista ja kuvista. Niiden aihepiiriä ei ole sanottavasti ennakolta valittu. Ne ulottuvat kuntamme, aatteellisten ja taloudellisten yhteisöjemme ja erinäisten yrittäjäalojen piiriin vanhassa kotipitäjässämme, niin rauhan kuin sodankin ajoilta. On tahdottu muistella myös eräitä edesmenneitä kunnan merkkiphenkilöitä ja tuoda esille uuden koulutetun hiitolaispolven kasvatteja. Suurin osa kirjoittajistamme muistelee rauhanteossa menettämääme Hiitolaa, sen rikasta luontoa ja siellä suoritetua monitahoista työtä. Kirjoittajillamme vastaanotettu pakinasaalis todistaa lujaa kiintymystä vanhan kotipitäjän muistoihin.

Tässä yhteydessä ei ole ollut syytä pitäjämme tarkempaan historiakuvaukseen, sillä v. 1958 painettu Kurkijoen Kihlakunnan Historia ja kenraalimajuri Väinö Vainion kirjoittama Hiitolan Historia — samana kirjana — on levinnyt jo yli kahdentuhannen

kappaleen määräisenä ja tätä historiateosta on edelleenkin saatavana pitäjäsäätiöltämme Porissa. Lisäksi filtohtori Iivar Kempinen kokoaa ja kirjoittaa parhaillaan Hiisi-Säätiön kustantamana Hiitolan pitäjä- ja kyläkuvausta, joka tulee sopivalla tavalla täydentämään em. Hiitolan historiaamme.

Hiitola sijaitsi Laatokan länsirannikon keskiosassa — Kurkijoen ja Kaukolan välissä —, joten sitä voidaan pitää luovutetun alueen Keski-Karjalaan kuuluvana. Hiitola oli voimakas ja edustava maatalouspitäjä. Se oli viljan ja karjataloustuotteiden ylituotantopitäjä ja ulosmyyjä. Hiitola oli myös huomattava hevoskasvatuspitäjä, ollen vanhastaan tunnettu hyvästä hevoskannastaan. Pitäjässä oli lukuisia suurehkoja kartanotiloja, joista monet olivat peräisin lahjoitusmaa-ajoilta. Hiitola oli myös ulospäin laajemmallekin tunnettu kuuluisasta Pösöstään ja viimeisinä Hiitola-ajan kymmenlukuina suuriksi paisuneista toukokuunmarkkinointaan.

Jatkuu 2 siv.

HIITOLA-STANDAARI

Hiitola-standaarin on suunnitellut taiteilija Tauno Häkli. Standaarin kolmijakoinen musta alaosa siinä riippuvine punasäienuppineen kuvastaa lähinnä Karjalan yleistä historiatustaa. Sen ja haaleanpunaisen yläosan välissä oleva laineikas sinikaista pelkistää Hiitolan sijaintia Laatokan rantapitäjänsä ja standaarin yläosan vino sinikaista taas Hiitolan pitäjän halki virtavaa Kokkolan (Hiitolan) jokea. Yläosan musta kuvio symbolisoi Hiitolassa olleita jyrkkäseinäisiä vuoria — esim. Linnavuorta — ja keskiosan korukuviot tuo esille Hiitolasta löydetyn kivikauden aikaisen pronssisen ketjunnattimen, joka on säilytetty Kansallismuseossa.

Standaarin valmistajana toimii Taitopaino, Tampere, ja kustantajana hiitolaisten omistama Hiisi-Säätiö, jolta standaarit voidaan tilata. Sitä on viime vuosina pidetty myytävänä myös Hiitola-kesäjuhlien juhlapaikalla Porissa.

MV PEKKA HÄMÄLÄINEN:

Maatalous- ja osuustoiminnasta Hiitolassa 1920-1930-luvuilla

Ensimmäisen maailman sodan päätyttyä ja maamme saavutettua itsenäisyyden sekä 1918 käydyin vapaussodan jälkeen olojen vaakaannuttua alkoi maassamme nopea nousu ja kehityksen aika, joka ulottui kaikille elämän aloille. Yksityinen yritysmaailma ei enää ollut niin teollisuuden, kaupan ja maataloudenkin piirissä. Tätä nopeaa eteenpäin menoa ja nousukautta jatkui 1930-luvulle saakka, jolloin ns. pulakausi hidastutti yleistä kehitystä, tarkemmin sanottuna vuosina 1929 - 31. Talouselämän jälleen elvyttyä jatkui tuota kehityksen aikaa vuoteen 1939, jolloin talvisota keskeytti kaiken toiminnan. Voidaan sanoa, että vuosina 1919 - 39 eli kahdenkymmenen vuoden taitval ennen talvisodan alkua oli Hiitolassa niinkuin muuallakin Karjalassa ja koko maassa tasaista nousun ja edistymisen aikaa kaikilla aloilla. Meitä hiitolaisia kiinnostaa eniten oman pitäjämme kehitys ja eteenpäin meno.

Hiitola oli maatalouspitäjä sillä teollisuutta oli melko vähän sen jälkeen kun Pekonlahden sahan toiminta lopetettiin 1920 - luvun puolivälissä. Maanviljely ja karjanhoito kulkivat aina rinnan ja pääpaino pantiinkin näiden elinkeinohaarojen kohentamiseen, kun 1920 - luvun alussa olivat karjan tuotannot vielä vaatimattomia. Mutta kun havaittiin, että karja on se, jonka avulla saadaan rahattomia kohoamaan talouksissa, alettiin kiinnittää entistä enemmän huomiota karjanjalostukseen hankkimalla siitoseläimiä hyvätuottoisista karjoista ja otettiin käytäntöön uusia ruokamenetelmiä, AIV-rehu, juurikasvit, viljelyslaidun ym. sekä rakennettiin ajanmukaisia karjasuojia. Näiden toimenpiteiden avulla alettiin saada karjan kautta parempia tuloja.

Maanviljelystä ruvettiin myös kohentamaan. Oli hankittava uusia koneita, uusia siemenlajikkeita, lukuisten tilojen peltoala lisääntyi ja parani raivaus ja ojitustoiminnan kautta, pellon tuotto ja hehtaa-

risadot alkoivat lisääntyä. Tulokoon tässä yhteydessä mainituksi, että takaisinvaltaus vuosien aikana kaikista viljelysvaikeuksista huolimatta luovutettiin Hiitolasta viljaa yleiseen kulutukseen yli kansanhuoltoviranomaisten määräämien tavoitteiden. Kaikki edellään mainitut toimenpiteet vaikuttivat hyvinvoinnin kohoamiseen ja pitäjän asukkaiden vaurastumiseen.

Kaikki tällainen edistystoiminta vaati taloudellisessa mielessä ennakkosuunnittelua 1920 - luvun alkupuolella perustettiin Marttayhdistys kyläkerhoineen, maamiesseuroja, tarkastusyhdistyksiä, sonniosuuskuntia, myöhemmin metsänhoitoyhdistys, ym. taloudellisia yhtymiä, suunnitelmien tekoa varten palkattiin eri alojen neuvoja. Kun suunnitelmien toteuttaminen vaati viljelijöiltä sekä heidän yhtymiltään varoja, oli toisinaan turvaututtava lainansaantiinkin. Hiitolaiset olivat taloudellisesti ajattelevaa väkeä, lainaa ei otettu turhanpäiten, niillä rahoilla piti saada myös jotakin aikaan. Rahalaitoksina olivat 1930-luvun lopulla Säästöpankki ja osuustoiminnallisella pohjalla toimivat 8 osuuskassaa pitäjän eri puolilla, jotka 1936 yhdistettiin yhdeksi Hiitolan Seudun Osuuskassaksi. Edellään mainitut rahalaitokset hoitivat niin yhteisöjen kuin yksityisten raha-asiat.

Osuustoiminta oli saanut Hiitolassa vankan jalansijan, ensimmäinen osuuskassa oli perustettu 1904. Osuuskappatoiminta oli alkanut 1907, jolloin Hiitolan Osuuskassa perustettiin. Kun tämä jakaantui kahtia 1917, jatkoi Keski-Karjalan Osuusliike toimintaansa OTK-laisena liikkeenä ja samana vuonna perustettu Hiitolan Maalaisten Osuuskassa, myöhemmin Hiitolan Osuusliike, SOK-laisena osuuskappana. Nämä osuuskassat kasvoivat ja laajensivat liikkeitään jatkuvasti. Hiitolan Osuusliike oli jäsenenä SOK:ssa, YOL:ssa, Hankkijassa, Varassa ja Karjakunnassa. Hiitolan Osuusliike hoiti myös valtaosan jatkuvasti lisääntyvästä maataloustuote- ja

tarvikekaupasta Hiitolassa. Sillä oli ajanmukaisen sekatarvikauppan lisäksi ruokatarvike- ja kirjakauppa, leipomo ja kahvila sekä 6 sivumyymälää. Toimitalo laajennettiin nykyaikaiseksi liiketaloiksi muutama vuosi ennen talvisotaa.

Osuuskauppojen ja kassojen ohella muodosti Maidonmyyntiosuuskunta laajan ja hyvin merkittävän osuustoiminnan haaran. Vuosisadan alkukymmeninä lähetettiin maitoa Viipuriin ja Pietariin, mutta kun 1920 - luvun alkupuolella maitomäärät huomattavasti lisääntyivät, katsottiin oman myyntijärjestön perustaminen tarpeelliseksi. Hiitolan Maidonmyyntiosuuskunta perustettiin 1922. Alkuun otettiin maitoa vastaan osuusliikkeen piharakennuksessa, mutta 1924 valmistui oma talo, joka toimi maidon vastaanotto- ja meijerirakennus. Osuuskunnan tulevaisuus näytti toivorikkaalta, mutta ennenkuin uusi rakennus ehdittiin saada täysin valmiiksi, vaurioitui se talvisodan pommituksissa käyttökelvottomaksi. Munanmyynnistä huolehti aikaisemmin Hiitolan Marttayhdistys, mutta 1930 - luvulla perustettiin Hiitolan munanmyyntiosuuskunta, joka toimi maidonmyyntiosuuskunnan huoneistossa, toimittain munat edelleen osuustoiminnallisille keskusliikkeille.

Hiitolassa toimi lisäksi pienempiä osuustoiminnallisia yhtymiä ja osuuskuntia eri puolilla pitäjää. Hiitolaiset oivalsivat yhteistoiminnan ja osuustoiminnan merkityksen siksi he olivat liittyneet niihin jäseniksi ja toimivat niissä. Näiden osuustoiminnallisten laitosten ansiosta kohosi Hiitolan taloudellinen elämä ja vauraus huomattavasti 1920 - 30 - luvulla. Hiitolaiset ymmärsivät, että yhteistoiminta on voimaa. Senaikaisesta toiminnasta on enää vain muistot jäljellä.

HIITOLAN SÄÄSTÖ-PANKIN v. 1934 valmistunut toimitalo, jonka piirustukset oli laatinut arkkitehti Jalmari Lankinen Viipurista. — Kuvan lähetti Heikki Laulainen, Heinola.

Karjanhoitokurssit Marjakoskella v. 1927. — Kuvan lähetti J. Sinkkonen, Imatra.

Vaavojan marttakerho ompelullissaan. — Kuvan lähetti Kerttu Nokelainen, Lappeenranta.

Hiitola 8.000 ...

Jatkoa 1 siv.

Hiitolan pitäjän pinta-ala oli 463,8 km² ja asukkaita 1930-luvulla 7,500-8,000 henkilöä. Pitäjässä oli 40 kylää. Vilj.pinta-ala 10,500 ha. Tilastojen mukaan oli pitäjässä hevosia 1,300, lehmä 6,500 ja sikoja noin 2,000 kappaletta.

Suurteollisuutta ei Hiitolassa ollut Pekonlahden Sahan toiminnan lakkauttamisen jälkeen. Näkyvintä teollisuutta edustivat eräät piensahalaitokset, nahka-, huopa- ja myllyteollisuus.

Vilkkään risteysasemansa ansiosta pitäjän keskus — Hiitolan asemanseutu — kasvoi 1920 - 30-luvulla huomattavaksi liike- ja talouskeskukseksi, joka suuressa määrin kärsi vauriotta tai tuhoutui talvi- ja jatkosotien pommituksissa. Talvisodassa lasketaan Hiitolassa säilyneen rakennuksia noin 85 % ja asukkaita palanneen vuoteen 1944 mennessä 88 %. Pelloista oli soitten välillä jälleen viljelyksessä yli 90 %.

Hiitolaisten lopulliset sijoituskunnat alueluovutuksen jälkeen ovat: Ahlainen, Honkajoki, Kankaanpää, Karvia, Kullaa, Luvia, Merikarvia, Nakkila, Noormarkku, Siikanen, Ulvila ja Porin nykyinen kaupunkialue.

Hiitolaisten pitäjäsäätiön — Hiisi-Säätiön — kotipaikka on Porin kaupunki, josta on myös tullut useimpien Hiitola-juhlien pitopaikka. — H. L.

EINO HUITTINEN:

HIITOLA MARKKINAT

No tokha työ vanhemp väk ainaki muistatta, ko siel Hiitolas ol ne suuret markkinat ain kevväil? Sindhä sitä kaik varustautuit mänemeä, kuka minkiilaisil evväil. Miu iha pitänyyki hoastoa kalkatella näist markkinoist lisseä, sil sellasii markkinoi ei oltko lähiseuvuil juur misseä. No tietyst Viipuris, mut sehä onki assii iha toine.

Nää markkinat oliit ain toukokuu alkpäivin. Paljo sin kokkoutu kansoa, ol nuorta, lasta sekä vanhoa. Sitä neät talve pitki markkoi seästettii, visust nästyki kolkkoo solmie keärittii. Sit kevväil, kuka voa suinki kynnel kyken, sinhä sitä markkinoil riennettii. Siel paikast toisie kävellä maleksittii, vehnästä ja punasta limonoatii litkittii.

Kyl se olki ihme herkkuu, eteki meist lapsist, se vehnäne ja punane limonaat. Mont kertoa ko tuul kovast, ni ne vehnäpallat oliit harmoat pölyst ja hiekest. Hiekkä senko voa rutis hampais, mut mänhä se tok limonaati kans kulkust alloo.

Usijast siihe markkina aikoa ol oikei likane ja kurane kel, sin meinas jeähä ne huonot patini reuhkat kii savvee. Mie muistan viel hyväst yhe lustin tappauksen. Yks sellane sorrii retonk-

hammeine tyttöläps jäi jaloistoa kii savvii. Voi veikkost, hehähä vast liemes olki, ei meinant miileä irt peässä. Sen poikakaver koitti sitä auttoa yllä, mut ain ko hyö saivat toise jalkoase irt, ni toine tarttu kahta lujemmi kii. Sit heil viel käi sellane kommelus, jot hyö koatuu läsähtiit yhes molemmat siihe savvellii. No työhä arvoatta millane siin ol siivo ja harmittii se viel, ko toist ympäril olevat eivät malttaniet olla nauroa tirksumatta. Mie luulen jot heil mänki se loppupäivä meä-syrjäs kuivatelles kenkijää ja pökysejä ja roaputelles savvii pois toisistoa. Kuka senkeä tietää, vaik ois olt kui mieleistä ja lustii hommoa heist. Ken tietää vaik oiski loppuikkäse joutuniet pitämeä huolta toisistoa.

Monellaistaha siel ol lustii ja leikkii, soi posetiivit, huus helpko Heikki. Heä möi eän kähhiinä huutamisest lusjkoa, kapustoa, lyijykynneä, lautasta, mon sai keärön kainalohhie vaikkei kerent kunnollie suutoa aukassa. Siel myöti monellaista syötävää, ol Viipuri rinkeliä, ol Suhos Miina paraskii. Jollai mummol ol piirasta ja kanamunnii nyytis.

— A, tulkoaha työ teält ostamo, huus Viipuri matam, teal on sitä tos hyväveä Viipur-rinkeliä. Et-

tähä työ tok kukkoo meä kottiin-na, jot että ostas erähteä rinkeliä kotevveäks. Kuulkoaha työ, ko neä miu rinkeliin ei uokkoa mitteä tavallista pulloa, täst ko palan haukkoatta, ni se het paikalle kiele peäl sulloo. Sitä ko viel varis kohvkupis kasto, ni siihe makkuu ei uokkoa kelleä sanomista vastoa.

Monellaistaha siel ol rahamoanitukset, sirkukset, lauluritukset, seuratalol tanssirenkutukset, meä-syrjäs korttipelit viinakauppiit ja muut huvitukset. Pösö punases makasiinis näyteltii elävii kuvvii, seuratalol toas tanssii jyttytettii oikei urakal, ol neät sellast kahe tunni löysit. Sen ver piettii välly, jot soittajat saivat käyvvä tarpie-lisil asseilloa ja siivuujat kihvelii ja metlal kerkesiit mätte enempii roskii ja saviloi pihal. Toas alko sama mylläkkä, kyl siin sermaka soittajat saivat nyhtää yhteneä kurtujoa. Pöly ol salis ko otrahaosta puujes, mut ehä se näytant haittoava tahtii.

Kova näyttii ollie urakka poliisiloiiki, hyö saivat iha yhteneä kyörätä humalaisii putka pahnol vähäks aikoa leppeämeä ja sel-

vittämme peäteä. Ehä niitä osant heitteä sin meäsyryjä makkoama, jokuu ois tyhjentant taskut ja vient viimist markat.

— Kuule, annat sie poika povata, näi mustalais akka siel huus. - Vaimon sorriin voin siul luvata, lapsii terveitä viis tai kuus. Kuuleha sie poika, tule tän nyt ja onnijas sie koita Kahtotoa mitä kortti siul näytteä, he herttasein, ei täs rahhoakoa huol paljo käytteä. Ko annat markan, tahe vaik viiskolmat pennii, ni myö olloa tytytväisii kohtsilieä kumpanen-nii.

Siel ol muutaki myötävän ko ruokoa ja vaatetta. Ol Kurkjoive piiskoi, Valkjärve kuulusii kiessilöi.

— Kuuleha nuor mies, täst ko ostat kiessit, ni vastustoa ei tytöt voi sinnuu poja rihhoa, näil siun kelpoa komijast aijoa pappilooki pihhoa. No, sielhä se Jorose Tanelki möi vempeleitä ja länkii.

Mut sit ko mäntii hevosloani, ni siel vast olki huisketta, ol monellaista eäntä ja kuisketta. Kalk hevost oliit terveitä ja nuorii, hampoat hyvät, polvet suorii. Ukot

HIITOLAN OSUUSLIIKKEEN LOPETTAJAISKOKOUS 1947

Hiitolan liike- ja talouselämän piirissä varsin harvinainen tilaisuus oli v. 1947 vanhan, vakavaisen Hiitolan Osuusliike r.l:n lopettajaiskokous, jossa liikkeen varat päätettiin siirtää perustettavalle Hiisi - Säätiölle. - Kun yllä olevassa kuvassa esiintyvä kokousväki edustaa hiitolaisten vanhempaa polvea, yritetään luella henkilöiden nimet rivittäin vas. lukien:

Eturivissä: Antti Viinanen, Vilho Paavilainen, Aili Paalosalo, Heikki Kiuru, Matti Ristolainen, Erkki Vainio, Juho Paksujalka, Matti Ruippo, Jaakko Kempainen, Juho Toro, Antti Puputti, Simo Savolainen, Toivo Svartz, Heikki Lankinen, Hilma Pörsti ja Adolf Kempainen.

Keskirivissä: Vilho Lankinen,

ko „Kurkjoive kauroa“ käyttiit, ni kaik hevest kolmivuotisilt näyttiit. Vaik nihe ikä ois olt tovellisuus ves jo kolmkymment vuotta, mut nihe käynt ol markkina-ajan nopsoa ja nuorta. Yhelki isännäl, mil ol korve huminoa niiko vähä enemmä jo peäs, myöti isälkeivänä sellane ikälöppu ruuna luuska, millel olt enneä hampaitakkoa suus. Heäko ihmettel, ni myöjä sano voa. — Teä on viel nii nuor sälkeivä, jot täl ei uo kerent viel kaik hampoat kasvamao. Täyvvest män, ukko talutti luuskan kottii. Mahto se mies huomenis roapii korvallistoa ko älys petoksen. Oha siel muitaki elläimii tarjol, erittäinki niitä kuulusi suurkorvasii Sakkola porsaita. Monel emännäl vinku Sakkola potsi sylis ko läks markkinoilt kottii.

No sit ol viel pitki aija viertä telttoi, mis myöti kohvii ja saijuu. Olha siel usijast kupis muu-taki hajjuiu, siel neät ukot ko hevosliitko joivat, ni lirrattuiit salamyyhkeä niitä korve kynnelli vähä kuppil. Ihte pontika kauppiat oliitki toas niiko vähä vähemmä näkyvät paikas. Heijä tavaroase ko män kaupaks ilma suurempoa mainoastamista ja kehumista. Se aine mainost ihte ihtiese, pan vähä aja peäst jalat lyömeä linkkuu ja pyrk laulat-tammao. Teä toas kiinnitti kirkas-nappisii herroi huomijon puolehie, ko just sillo niitaki tuppas tulemoa paikal, ko ilo alko olla nousemas ylimmillie. Hyö koppasiiitki laulajaveikkoo kauluksest ja veivät vastusteluist huolimatta laulamao neljä seinä sisäl.

Sellaneha siel ol markkinoil touhu ja humu, siin mone uko silmis hämärs jo sumu. Ko markkinat ol loppu, ni taskus ol ikäkulu, vanha tyhjä rahapussi, siint tul koton suru ja hoppu. Paljoha niist markkinoist ois viel hoastamista, mut muistelkoaha lisseä jokahine ihte. Varmast sie muistat monta lussti tempuu sielt ko ruppiit muistoloistais penkomoa.

Vainö Könönen, Juho Kähkönen, Emil Silden, Aleks Turkki, Onni Toiviainen, Simo Pörsti, Juho Uosukainen, Topias Hannukainen, Toivo Häkli, Iivari Kojo, Pekka Hämäläinen, Juho Parkkali, Jussi Soikkeli (liikkeen toimitusjohtaja) Juho Pörsti, Albin Rouhiainen, Albert Lankinen, Väinö Parkkali Antti Häkli, Kalle Talvila, Matti Varjus, Lauri Ristolainen, Toivo Kekki ja Arvi Silden.

Takarivissä: Matti Rantalainen, Sipro Parkkali, 2 - nuorta hiito-

lalaista isäntää, Mikko Puputti, Einari Kojo, Väinö Viinanen, Gunnar Kiuru, Juho Tuomala, Eenoki Parkkali, Pekka Kaartinen, Topias Sunikka, Antti Lukka, Toivo Könönen ja kaksi nuorta hiitolaista isäntää, joiden nimiä ei ole muistissa.

Liikkeen hallintoneuvoston kuuluneista ovat kokouskuvassa mukana puheenjoht. H. Lankinen, varapuheenjoht. J. Kempainen sekä jäsenet H. Kiuru, M. Ruippo, J. Kähkönen, T. Häkli, P. Hämäläinen, A. Rouhiainen, M. Varjus ja J. Tuomala. Johtokunnan jäseniä ovat: phj. toimitusjoht. J. Soikkeli, E. Vainio, J. Uosukainen ja varajäsenet P. Hämäläinen ja H. Lankinen.

HEIKKI LANKINEN:

Op. Walerian Koskela — kasvattaja, kunnallis- ja talousmies

Kun haluaa tarkemmin perehtyä menetetyssä Hiitolan kunnassa tapahtuneeseen henkiseen ja taloudelliseen kehitykseen omaa muistiainkanaan sekä myös aikaisempien vuosikymmenien ajoilta, joista kirja- ja muistitietoa on ollut saatavissa, tulee esille useampiakin varsin ansiokkaita nimiä. Näistä nimistä erottuu kuitenkin allekirjoitaneelle pakostakin opettaja Walerian Koskela ja hänen suorittamansa pitkäaikainen koulu- ja sivistystyönsä Hiitolassa.

Ehkäpä tämä asetelmani johtuu siitäkin, että minulla oli ollut onni olla hänen oppilanaan vanhasa Vaavojan kansakoulussa, vieläpä niinkin, että edesmennyt isäni Juho Lankinen oli myös käynyt kansakoulunsa ja saanut päästötodistuksensa „Koskelan koulusta“. Toisen polven oppilana tunsinkin aivan erikoista arvonantoa johtajaopettajani kohtaan ja seurasin sittemmin suurella mielenkiinnolla opettaja Koskelan va-

Johtajaopettaja Walerian Koskela, jonka työaika koulunsa johtajana muodostui 40 vuota kestäväksi.

paata kansanvalistustoimintaa, hänen johtosemaansa silloisessa nuorisoseuratyössä, kunnallisissa ja taloudellisissa riennoissa.

Kun Vaavojan kansakoulu muodosti silloin pitäjän ensimmäisenä kansakouluna todellisen valistus-harrastuksien keskuksen pitäjässä, oli opettaja W. Koskelasta tullut kuin luonnostaan koulun ympärillä tapahtuvan valistustyön väsymätön ja innoittava johtaja. Tämä opettaja Koskelan työkenttä laajeni myöhemmin varsin painavana myös kunnalliselle ja taloudellisen toiminnan alalle. Ehtihän hän toimia mm. kuntakokouksen puheenjohtajana, paloapuyhdistyksen puheenjohtajana, kunnan lainajyvästön hoitajana, Vaavojan Osuuskassan perustajana ja kirjjanpitäjänä. Opettaja Walerian Koskela oli myös v. 1901 laatimassa sääntöehdotusta perustettavalle Hiitolan Säästöpankille, toimien sitten myös isännistön ja hallituksen jäsenenä sekä vuosina 1911—18 hallituksen puheenjohtajana.

Opettaja W. Koskela oli syntynyt Pornaisissa 6. 7. 1851 maanviljelijäkodissa. Vanhemmat olivat Helena ja Henrik Koskela, lapsia kolme, kaksi poikaa ja yksi tytär. Opettaja Koskelan lapsuudesta ei tiedetä muuta kuin että hän osallistui pienestä pitäen vointinsa mukaan isänsä maatalouden askareisiin. Terveys ei tuntunut lapsuusvuosina erikoisen hyvältä, johon keuhkovikaa pidettiin todennäköisimpänä syynä. Koskelan lapsuusvuosien aikaan oli Pornaisissaakin tiedetty olleen runsaasti metsänriistaa, jopa mm. susia, joista lapsia varotettiin, ja tottahan sellainen asia oli jäänyt pysyvästi lasten mieliin. Alkuopetuksen nuri Koskela oli saanut — kuten siihen aikaan yleensäkin — kotonaan. Hän kävi ainoastaan parisen kuukautta syyslukukaudella 1862 Kellokosken kansakoulua. Sitkeä itseopiskelua alkoi.

Itseopiskelu on täytynyt olla to-

»Koskelan koulu» — Vaavojan kansakoulu oli maakunnan ensimmäisiä kansakouluja, Hiitolan vanhin koulu, jonka avajaiset olivat 1871.

della lujaa, koska hänet v. 1874 hyväksyttiin Jyväskylän opettajaseminaariin, jossa suoritti kansakoulun opettajatutkinnon v. 1878 „hyvällä menestyksellä“, arvosanoin. Itseopiskelua ei oltu tänään jälkeen unohdettu, vaan hän suoritti mm. kuuntelumatkoi- ja ulottuvilla olleisiin luentolaisuuksiin.

Opettajatoimensa aloitti nuori vastaleivottu opettaja Hollolan Uskelan kansakoulussa, toimien siinä vuoteen 1881, jolloin siirtyi Hiitolassa silloin ainoan kansakoulun — Vaavojan kansakoulun — opettajaksi. Lienevätkö ensimmäiset toimintavuodet Vaavojan kansakoululla olleet jonkinlaisia koevuosia, koska hänen tyttärensä opettajatar Aino Vilkin hallussa säilyneen Kansakoululehden kirjoituksen mukaan opettaja Koskela sai „virkaohjeistuskirjasta“ maaliskuun 27. päivänä 1884 Vaavojan kansakoulun „johtajaopettajan toimeen“. Mutta siitäpä aukenikin uudelle johtajaopettajalle Walerian Koskelalle neljä vuosikymmentä kestävä hedelmällinen opettajan ja kansankasvat-tajan elämänsä, jonka hän lähinnä suoritti hänelle jo kotipitäjäksi muodostuneen Hiitolan hyväksi, mutta jonka työn monitahoinen säteily ulottui monessakin suhteessa koko maakunnankin piiriin. Hänen virkakautensa muodostui Hiitolassa — v. 1881 — 1921 — neljäkymmentä vuotta kestäväksi, siirtyessään v. 1921 eläkkeelle. Huomautettakoon että Hiitolan Historiassa (siv. 89—90) on opettaja Koskelan virka-aika tullut jostain syystä virheellisenä (1877—1921) eli 33 vuodeksi.

Opettaja W. Koskelan utteruus ja innostus on ollut suorastaan ainutlaatuisia. Hänen opetustyönsä oli mitä suurimmassa määrin persoonallista ja vakuttavaa. Hän teki työtään suurella tunnollisuudella ja vastuunalaisuudella ja antoi oppilaansakin ymmärtää, ettei koulussa istuta vain ajankuluksi, vaan että oppiminen ja kasvatusta on todella kysymyksessä. Vetelästi opetukseen suhtautuviin oppilaisiin hän oli melko ankara, eikä sopivat kurinpitomenetelmäkään olleet tällöin kaukana. Kiiivas luonne pilkkahti varsin herkästi esille, mutta nopean tilanteen selvitystaidon hän osasi melkein-pä mestarillisesti. Pieni hiljainen tauko, parran sivelyä, käsikirjan selailua, iloinen terävä katse luokkaan — jännittänyt tilanne oli lauennut. Useimmiten tähän tilanteeseen opettajallemme löytyi pieni hauska huumorinpalane, mutta kerran muistan hänen sanoneen näinkin: „Kun te tiedätte, että minulla on kiiivas luonne, niin älkää suotta kiusatko minua“. Se sanottiin sellaisella vakavuudella, että uskon sen tehonneen jokaiseen kovempaankin nuppiin.

Sopivat leikit ja pallopelit olivat opettajallemme mieleisiä, sen hän saattoi monin tavoin osoittaa. Mutta jos sattui — ja sattuihan niitä toki silloin tällöin — kovempiakin leikkejä, jopa tappelunahinoitakin, olivat opettaja Koskelan reaktiot varsin suoraviivaisia ja nopeita: syytänsä havaitut tai epäillyt saivat käydä „kansliassa“ puhuttelussa. Näitä käyntejä ei tullut turhantakia ja uskonpa, että ne „puhuttelut“ muistettiin.

Opettajamme tapana oli mm. juurruttaa oppilaiden muistiin eräitä hyvin hyödyllisiä vanhoja sananlaskuja ja värssyjä. Muistan niitä useampiakin, sillä harrastettiinhan niitä siihen aikaan paljon kotien piirissäkin, mutta lainaampa tähän kuitenkin vain yhden: „kell' on aina suussa makeaiset, häll' on vatsavaivat vaikeaiset ja hampahatkin huonot hajanaiset“. Ei siihen aikaan ollut mahdollisuutta jokavaivassa lääkärikäyntiin — puhumattakaan hamma-lääkäreistä — joten värssi oli hyödyllistä „ennaltaehkäisyä“, ehkäpä varteenotettavaa vieläkin.

En ole nähnyt tilastoa siitä, paljonko opettaja Koskelan 40-vuotisen koulutuskauteen Vaavojan kansakoulussa on ollut koulutettavia ja paljonko heistä on käynyt koulunsa loppuun. „Kansakoululehdessä“ 1912 on Koskelan siihenastisesta työstä mm. seuraava arviointi: Uusmaalaisella utteruudella on K. suorittanut kasvatustyötä Karjalassa. Hyvän joukon yhdeksättä sataa lasta on hän tiedon tielle ohjannut ja neljännelle sadalle se oppilasparvi, joka K:n koulussa on suorittanut täydellisen kansakoulukurssin... On huomattava, että tuosta koulunsa 30-vuotistutkintopäivästä, jatkui K:n koulutyö vielä edelleen kymmenellä vuodella.

Vaavojan kansakoulusta oli muodostunut opettaja W. Koskelan laajan kasvatustoiminnan tuloksesta koko Hiitolan pitäjän valistus-toiminnan keskus. Kansakoulun huoneisto oli koulun omien juhlien ohella monenlaisten aatteellisten juhlien suosittu pitopaikka, johon ympäristön niin nuorempi kuin vanhempi väki mielellään kokoontui. Varmaankin vielä monet vanhimmat hiitolaist muistavat ne moninaiset kesäjuhlat, jotka vietettiin „koulun koivikos-sa“, vanhassa kauniissa — jo kauan puistomaisesti hoidetussa — koivumetsässä. Tätä puistoa siivottiin joskus keväisin oppilastal-koilla ja tämä talkoopäivä olikin lukuvuoden hauskipäivä. Kun opettajamme oli perustanut myös torvisoittokunnan, jonka johtajana hän toimi, oli kesäjuhlien yksi tärkeä ohjelmakohtakin kunnossa. Ja missäpä torvisoitto olisi sointunut ja kiirinnyt kauniimpana kuin suurten kylien keskustassa olevassa muhkeassa koivikossa, jossa juhlapaikka oli kylävoimin viimeistely juhlaikuntoon. Kenties tämä vanha koivikko oli juuri opettaja Koskelan keksimä „luonnonsuojelualue“. Se oli todellakin vanha, sillä muistan sen kunnanvaltuuston kokouksen, jossa käsiteltiin virkatolautakunnan ehdotusta Vaavojan kansakoulun koivikon hakkuuttamista „lahovikojen vuoksi“. Monet valtuuston jäsenet vastustivat ehdotusta varsin kiivaastikin puiston muistoarvojen vuoksi vanhana juhlapaikkana. No, hakattiinhan sieltä lahoiset rungot — sovittelun tulos. Hiitolan nuorisoseuran saatua oman toimitalonsa asemakeskukseen ja Veijalan Raittiusseuran samoin oman seuratalonsa Vaavojalle, jäi tämä op. Koskelan vaalima „koulun koivikko“ juhlapaikkana muistojen joukkoon.

Opettaja Koskelan oli piintynyt varsin sitkeästi lapsuutensa kodista saatu maanviljelijähenki. Mutta tämä asia sattui hänen koh-

MONITAITURI MARI HÄMÄLÄINEN

Luku erikseen on Hiitolan Mustolan Sopenkylän vakinaiseen asujamistoon kuulunut mäkitupalaisen Tuomas Hämäläisen »parempi puolisko» Mari, joka tarpeen tulon joutui toimimaan mitä moninaisimmissa tehtävissä: kättilönä, ihmis- sekä eläinlääkärinä, mutta hieroja-kuppari-ammatti oli vakiuisesti käytössä, milloin vain oman mökin töiltä, pienen karjanhoidon sekä kesällä heinä- ja leikkutuotilta kerkesi. Kyllä Hämäläisen Mari oli tunnettu ja taitonsa ahkerasti käytetty oman kylän ulkopuolellakin aina Kurkijokea myöten. Ja tokkopa sellaista työtä lienee ollutkaan, mitä Mari ei olisi taitanut. Kehräminen ja kankaankudonta kävivät yhtä hyvin kuin riihenpuinti ja elonleikkuu. Viimemainitussa usein meni paremmuus kilvan ratkaistavaksi, etenkin talkoohommassa ja eiköhän se lie useimmin ollut Hämäläisen Mari, joka saarekkeensa iellimäisenä päähän vei.

Mari, o.s. Teräväinen, oli syntynyt v. 1855 Jaakkiman Huhterussa. Elettiin suurten nälkävuosien aikaa. Niinpä Marikin joutui aika nuorena eläminen ehtoa etsimään kerjuulla. Ja kun alkoi kynnelle kyetä, niin lapsenlikaksi ja paimeneksi. Vähäisenä tyttösenä paimeneen joutuessaan oli Mari saanut talosta verkohkeen vuden piikkopaidan, missä oli piikko-osa niin kovakudoksista, että se seisoi itseksensä ja kun siinä olevat päistävät pistelivät ihoa, pieni paimentyttö keksi pehmittää sitä taputteleamalla ison kiven päällä pienemällä kivellä. Seuraava palvelusvaihe oli piiksi joutuminen sekä lopulta Hiitolan Mustolan hovin päivätyöläisen Tuomas Hämäläisen vaimoksi. Alkuasutokin järjestyi kovin sivurakennuksessa, missä myös ainut lapsi Liisa syntyi.

Vaikka Mari ei ollutkaan mitään koulusivistystä saanut, osasi hän kumminkin lukea ja kirjoittaa. Kovaa elämäntapaa riitti koko elämän ajaksi, kun ei avioliiton aikaan ollut mitään »ruusujen päällä tanssimista» isä Tuomaan ollessa kivuloinen lähes koko elämänsä ajan, joten Mari joutui talollisten töissä käyden suurimmaksi osaksi yksin huolehtimaan pikkuperheen elatuksesta.

Ei suvainnut laiskoja

Luonteeltaan Mari oli ahkera sekä taitava kaikissa töissään, oikea tarmokimppu. Kun asia vaati, oli hän kiukuinenkin ja aina sanavalmis sekä ankara kasvattaja — näin myös lastenlapsille, mutta samalla huoletta ja helläkin. Kun mummo oli itse ahkeruuden perikuva, ei hän suvainnut laiskoja ja opetti sekä totutti lapsetkin pienestä pitäen työtä tekemään.

Pieni perhe asui välillä Lavamäen nenässä Matti Lampisen

maalla sijaitsevassa pienessä mökissä, myöhemmin Sopenkylässä välisalolla Pentikäisen maalla olevassa mökissä mäkitupalaisina. Ei tämäkään mökki ollut suuruudella pilattu, iso lautaporstua tosin palveli kesällä lisänuukkupaikkana sekä vaate- ja ruokatavara- ym. säilytyspaikkana. Mökin ympärillä oli koppelmaata n. 1,5 ha, mikä oli kauttaaltaan otettu (kai itse raivattu) viljelykäyttöön. (Rakensivatkohan itse mökin?)

V. 1918 mäkitupa-alueiden lunastuksesta annetun lain nojalla saivat Tuomas ja Mari Hämäläinen myöskin asumansa mökin sekä siihen kuuluvan maa-alueen omistukseensa — näin »eliniäkseen», kuten paikanoimalla omassa mökissä viranomaisia edustaneen henkilön laatimassa asiakirjassa sanottiin.

Paloittelee puukolla vasikan lehmän sisällä

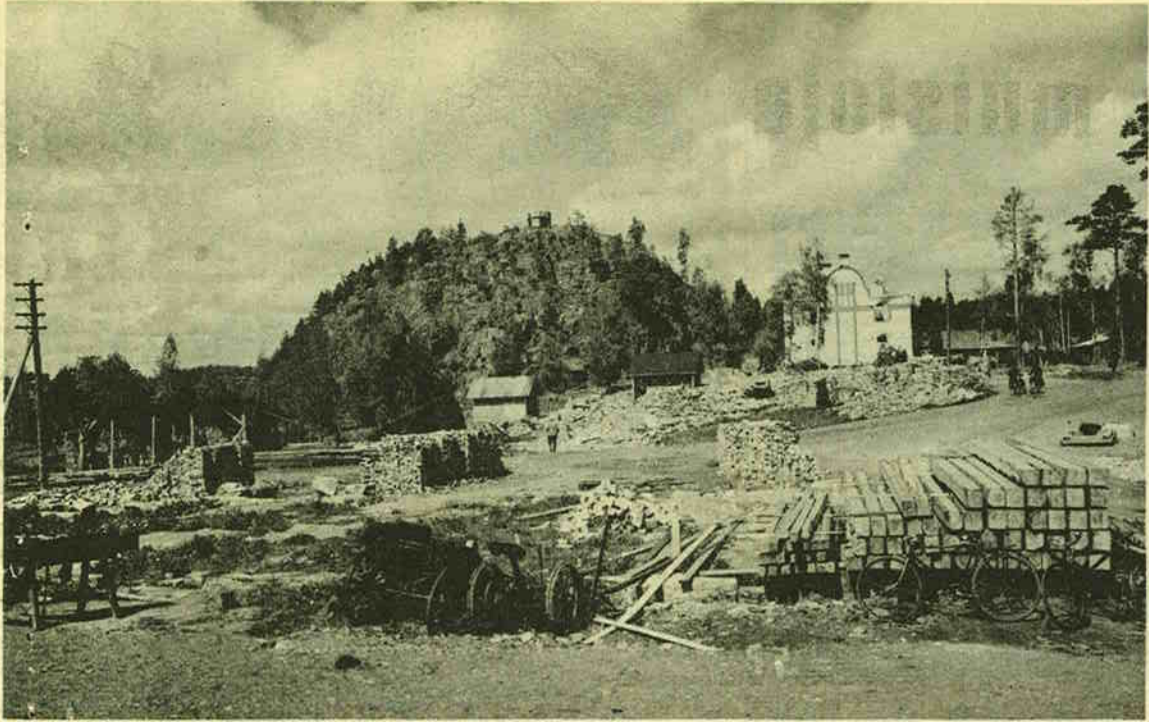
Siihen maailman aikaan — 20-luvulla — oli tietenkin sellaisia virkamiehiä kuin lääkäreitä ja kättilöitä vähemmän ja matkat pitkiä. Kun Hämäläisen Marin taito — itseopittu — niissä tehtävissä tuli tunnetuksi, hän oli hyvin kysytty ja haettu »virkamies», milloin ihmistä, milloin eläintä auttamaan. Häneltä kävi yhtähyvin kättilön kuin eläinlääkärikin tehtävät. Kerrankin oli Mari haettu apuun lehmän poikimistapauksen ollessa epänormaali. Auttaja, käyttäen puukkoa lääkärinteitse, paloittelee vasikan lehmän sisällä ja otti ulos kappaleina ja näin lehmän henki säästy. On asiallista mainita, että Mari oli huippusiisti, oli sitten kysymys maitoastioista tai välskärin tehtävistä, mikä osaltaan selittää, että viimemainitukin operatiot säännöllisesti onnistuivat.

Marilla oli eteisessä kirstun lokerossa lääkevarastossa mm. mustaamiesta, markkuunia, pirunpaska ym. kansanomaisia lääkeaineita ja tietysti myös viinaa, mitä käytettiin vain lääkkeeksi. Viimemainitulla kerrankin parannettiin nuoren kesävieraan mansikkakuumeen aiheuttama ankara vatsanpolte ja elikin kuulema ainut lääke mansikkakuumeeseen. Notkeaksi lisääneiden kera vaihattu kuusenpikkalaastari on vielä kolmannessa polveksikin käytetty lääke. Ihmeen tehokkaasti Marimummo näitä lääkkeitä osasi käyttääkin. Lukemattomat ovat ne isännät ja emännät, jotka häneltä avun saivat. Häntä haettiin hevosella kaukaakin avuksi, aina Kurkijoen pitäjän puolellekin. Palkkioksi Mari sai vähän rahaa, useimmin pantiin mukaan eläimeneinettä: jauhoja, ryyniä, lihaa, voita ym, joten hankeohmaa ne hieroma- ja »lääkärinteissut» olivat, antaen hyvän lisukkeena pienen maapalan viljan- ja perunankasvun sekä Ruusu-lehmän maitonnan jatkoksi. Saattoihan joskus olla lammas tai parikin ja sikapossu kasvamassa.

Heinämaata vuokrattiin naapureiden niittyjen laita puolelta ja vihkometsää samoin, mistä tehtiin vihkoa heinä jatkoksi. Polttopuita saatiin siivoamalla naapurien metsiä, mistä kantotakalla tuotiin risupuuta puukatoksen ja pitemat rangot pantiin vetämällä. Mökille ei tultu koskaan tyhjiltään, vaan aina joko risutakka selässä tai puukarahkeen perässä vetään.

Jokatalviset puutalkoot

kuuluivat myös ohjelmaan ja kyllä puukuorma toisensa jälkeen katoksen eteen ajoi, sillä yhteisen auttajan — Hämäläisen Marin — puutalkoot pidettiin kunnia-asiana täyttää. Ja talkoiden pitäjän kestitsi »ruhtinaallisesti» talkoomiehiä. Siinä ei säästetty »rieskaa uuninkorvalle», vaan tuore ohraleipä, piiraat, voi, lihapotti, puuro ja rusinarokka kuuluivat pöydän antiimiin ja tietysti kohvi vehnäsena ke-ra. Kelpasi Tuomaan mökkiä pitävän talven lämpimänä Marin kulkies-erilaisilla työ- ja ansioaprakoilla. Sillä kysytty työhminen Mari myöskin oli, käyden kesällä hei-

HIITOLAN ASEMANSEUTUA talvisodan tuhojen jälkeen, taustalla Linnavuori. — Vallatulta alueelta löytyi mm. tervetulleita puutavaravaroja, jollainen näkyy tässä myöskin Hiitolan tuhoutuneella asemalla.

dalleen sopivasti. Vaavojan koulu oli perustettu pienelle kunnan osamalle maatilalle, johon oli rakennettu lisää tilan viljelyssä tarvittavia rakennuksia. Näin op. Koskela saikin mainion tilaisuuden vanhalle mieliharrastukselleen ja ehkäpä se taloudellisestikin oli siihen aikaan tarpeen ja kuuluihan tilan viljely palkkaetuihin. Tilalla pidettiin pari lehmää, hevonen jne. Tämän pikkutilan viljelijä op. Koskela perheineen harrastelunaan. Tosin hän joutui uhraamaan tilan töihin lähinnä varhaisia aamutunteja, sillä iltpäivisin hänellä oli koulutyön ohella muita menoja: kokouksia, soitokunnan harjoituksia, nuorisoseuratyö jne. Niinpä sitten me oppilaat, jotka syystä tai toisesta jouduimme tulemaan koululle aikaisemmin, havaitsimme opettajamme tulevan riiheltä päin, hänellä oli ollut varhainen ahoksenpuinti. Uskonpa, että kylänväki oli alkupäästä ihmetelty opettajansa kovaa työntahtia, mutta tottunut vähitellen myös hänen maanviljelijärooliinsa.

Ehkäpä juuri tämä aito maahenkisyys, jota op. Koskela näin käyttäntönsäkin vaimonsa ja lastensa kanssa koulutilallaan toteutti, lujitti hänen nauttimaansa suurta suosiota ja arvonantoa Hiitolan kaltaisessa maanviljelyskunnassa. Ja voimme vain kuvitella, miten hän perheineen nautti kesälomistaan pienen tilansa maa- ja karjatalouspuhissa, kasvattaen näin myös opiskelijatyttärensä ja poikansa maanläheisyyteen ja ahkeraan työhön. Helsingissä eläkevuosiensa viettävä Koskelan tytär, opettajatar Aino Vilkki, kertoo tästä näin: »Lapsuutemme oli onnellinen. Ei ollut rikkautta, mutta ei puutettaakaan. Isämme oli tosin pikainen, mutta oikeudenmukainen. Kasvattajana hän mielestäni onnistui. Hän ei meitä lapsiaan kieltänyt kuin kerran, jos ei totellut, tuntui tuolla istumapuolella. Minun täytyy sanoa, että vaikka sainkin ripurapua usein, en koskaan saanut syyttä. Olin sellainen »kerkiäväinen». — Kaikkein maataloustyöhön otimme osaa, paitsi riihenpuintiin ja niittoon. Pienempänä meitä käskettiin, suurempana menimme mielellämme. Ainoa jota emme osanneet, oli kauran sitominen. Isä niitti kauran viikatteella (uusmaalaisen tapaan) jo alusta alkaen. Kulkipa kerran Kopsalan isäntä ohi ja huusi: Hullu mies kun pilaat kaurasi!» — Tämä Kopsalan isännän varoitusta kuului huvittaneen op. Koskelaa vielä vanhoilla päivilläänkin.

Koskelan perheen maanhekisyys ja ahkeruus oli periytynyt myöskin heidän poikaansa Onni Koskelaan, joka oli jäänyt kotiin vanhempiensa avuksi. Onni oli ennen kaikkea aikuiseksi tultuaan talon piintynyt hevosmies. Koskelain

hevonen — ruskea Poku-ruuna — oli aikoinaan ympäristössä hyvin tunnettu, kenties kymmeniä vuosia taloa palvellut ajokki, jonka hoito, valjastelu ja ajelu oli ilmeisesti Onni Koskelan jokapäiväistä mieliharrastusta. Kun Onni sitten mm. päivittäin ajeli kirkonkylässä asiolla, haki postia jne, saimme me samaa tietä kulkevat koululaiset joskus — kun sattui mukavasti — kyytiäkin aisakellossa hiljaista hölkkää ajavalta »postimieheltä». Tällöin hänellä oli aina valmiina sopivaa leikkipuhetta tutuille koululaisille. Onni Koskela oli myös ottanut ne ainoat valokuvat, joita minun kouluajanani koululla otettiin. Hän oli miellyttävä seuramies ja osallistui isänsä esimieheksi seuraten lukuisin paikkakunnan hyviin harrastuksiin, kuten kuoro-otomintaan, kotiopinto- ja raittiusseuratyöhön. Onni Koskela toimi myöhemmin monissa merkittävässä luottamustoimissa, mm. seurakunnan isännöitsijänä, osuuskassan hoitajana ja manttaalikunnan rahastonhoitajana. On myös syytä mainita, että Onni Koskelan tytär, rouva Eeva-Liisa Kaipainen on valmistunut opettajaksi Helsingin Opettajakorkeakoulusta 1953, joten kasvatusala Koskelain sukupuussa on periytynyt jo kolmannen polveen asti.

On sanottava, että hiitolaiset muistivat hyvää opettajaansa ja monien hyvien asioiden innokasta puuhamiestä W. Koskelaa. Pitäessään koulunsa 30:ttä vuositutkintoa, ojennettiin hänelle johtokunnan ja oppilaiden puolesta lahjaksi kultakello. »Se oli sydämellisten tunteiden julkinen tunnustus tunnolli-

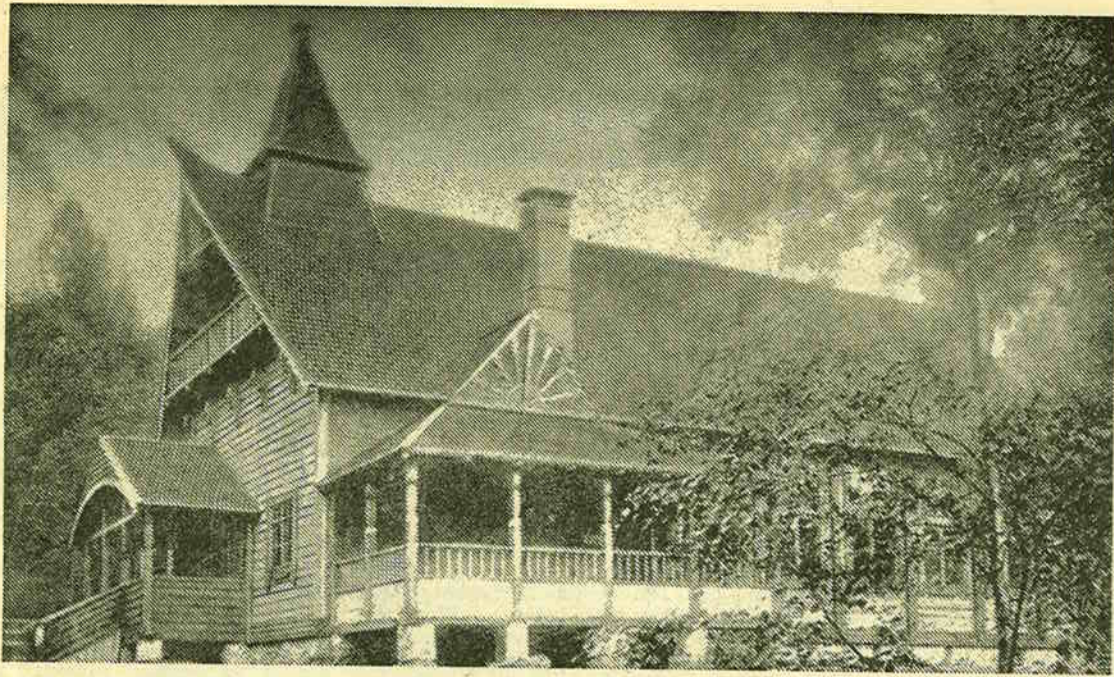
selle koulumiehelle».

70-vuotispäivän kunniaksi oli op. Koskelalle järjestetty Hiitolan nuorisoseuran talolle kansalaisjuhla, jossa hän perheineen oli saapuilla. Puheita pidettiin ja kiitollisuutta osoitettiin runsain määrin. Juhlalta kotiin tultua käytiin Koskelan perheessä seuraavanlainen keskustelu: »Ohhoh, sai taas kuulla totuuden sanoja, »tuumi väsynyt päivänsankari. »Luuletko tosiaan, että kaikki puheet olivat totta», oli Aino-tyttären veikeästi heittänyt kysymys. Veitikka silmäillessään tuumi 70-vuotias perheenisä: »Ei suinkaan kukaan nyt noin suuressa joukossa kehtaa valehdella.» Näin mukavalla perhehuumorilla oli siis selvitty varmaankin jo rasittavaksi käyneestä juhlapäivästä.

»Eläkkeellä ollessaan hän ei viihtynyt oikein hyvin», kertoo hänen tyttärensä opettajatar Aino Vilkki. Tämä kahdestakin syystä: vaimo oli kuollut 1921 ja voimat eivät enää riittäneet työntekoon, johon hän oli tottunut ja kiintynyt. Opettajana ollessaan hän ei ollut tarvinnut lääkäriä, nyt alkoi vanhuudenheikkous jäytää tämän tarmokkaan miehen elämäniltaa. Hän kuoli 10. päivänä tammikuuta 1925 ja haudattiin suurin surujuhlallisuuksiin Hiitolan kirkkomaan multiin 19. päivänä tammikuuta. Hiitolan kunta, seurakunta, erinäiset aatteelliset ja taloudelliset yhtymät ja seurukset sekä laaja opettajajoukko, Osoiterien Koskelan oppilaskoukko, osoitivat kunnioitustaan ja kiitollisuuttaan ansiokasta elämäntyötä kohtaan.

HIITOLAN MARTAT emäntä- ja isäntäpäivillä Veijalan raittiusseuran talossa v. 1937. — Kuvan lähetti Hilma Ijäs, Luvia.

Hiitolan nuorisoseuran talo.

80-vuotias Hiitolan nuorisoseura

Hiitolan nuorisoseura lienee Ete-läkarjalaisten Nuorisoseurojen Liiton alaisista nuorisoseuroista vanhimpia, sillä se on perustettu 14. p:nä syyskuuta 1890. Vaavojan kansakoulun silloinen opettaja Walerian Koskela oli sanotuksi päiväksi eräiden asiasta innostuneiden pitäjäläisten myötävaikutuksella järjestänyt koululle kokouksen, jonka alussa seminaarilainen Mikko Pirhonen piti valaisevan esitelmän nuorisoseurojen tarkoituksesta. Kokouksen puheenjohtajana toimi opettaja Koskela, joka myös kirjoitti pöytäkirjaa. Tässä tilaisuudessa perustettiin Hiitolan nuorisoseura, joka useita vuosia toimi »Hiitolan Nuoris- ja Isänyhdistys»-nimisenä, mutta myöhemmin muutettiin nimi Hiitolan nuorisoseuraksi. Yhdistyksen ensimmäiseen johtokuntaan valittiin S. Ryö-sä, A. Ryösa, A. Karjalainen, A. Reponen, P. Hernberg, R. Kykkänen, E. Auvinen, M. Pirhonen, M. Valkeala ja W. Koskela, sekä varalle J. Nolvi, J. Kuntsi, J. Huuhka ja J. Paukkunen.

Johtokunnan kokouksessa valittiin esimieheksi ja rahastonhoitajaksi op. W. Koskela sekä hänen varamieheksensä M. Pirhonen. Op. Koskela toimikin esimiehenä yhtäjaksoisesti vuoteen 1900 sekä sen jälkeen johtokunnassa vielä useita vuosia. Hänen jälkeensä maanv. Antti Vainio toimi esimiehenä vuosikymmenen ajan.

Seuran toiminta muodostui alusta alkaen erittäin vilkaaksi ja monipuoliseksi. Yleisiä iltamia, perheillamia, kokouksia sekä luentoja esitelmätalouksia järjestettiin maalaistalossa sekä herraskartanoissa eri puolilla pitäjää. Ensimmäinen yleinen iltamatilaisuus pidettiin Raivattalan kylässä Simo Vainion talossa tammik. 7. p:nä 1891.

Soittokunta, kuoro ja näytelmäharrastus

Kohta toiminnan päästyä alkuun päätettiin yhdistykselle perustaa torvisoittokunta. Sitä varten kerättiin varoja keräyslistoilla sekä järjestämällä iltamia ja kansanjuhlia. Lisäksi oli tarkoitukseen otettava 450 markan suuruinen laina.

Torvisoittokunnan kanssa samanaikaisesti perustettiin myös laulu-kuoro, jota alussa johti usean vuoden ajan mv. Simo Vainio, ja hänen jälkeensä tavallisesti seurakunnan kanttorit. Viimeisin ja pit-

meinen käynti hänen haudallaan kotiseudun kirkkomaalla. Tämä on mielestäni erikoisen vahvana juuri nyt, kun sotien jälkeen takaisin Amerikkaan muuttaneista sisarusistani nuorin, Edith, vuorostaan on saatettu pari viikkoa sitten lepoon. Hänen polkunsa on päättynyt Karjalan kunnaitten kautta takaisin kahden sisaruksemme viereen kaukaisessa synnyinkaupungissamme.

Puolen vuosisadan takaiset Hiitolan nuorisoseuraystävykset Kärkkäisen Artun 70-vuotispäiville kokoontuneina toista vuotta sitten. Istumassa vasemmalta: Saimi Kaskinen, Aino Kärkkäinen, Artturi Kärkkäinen ja Lempi Romppanen. Seisomassa vas. Emil Pörsti, Aune Leimulahti, Lyyli Pörsti, Janne Leimulahti, Siiri Väänänen, Väinö Väänänen, Kalle Kaskinen, Samuli Romppanen ja Martti Romppanen, joka onkin jo nuorempaa sukupolvea.

käaikaisin johtaja oli dir.cant. Juho Uosukainen, joka johti kuoroa yli kahdenkymmenen vuoden ajan.

Seuran jäsenet toimittivat käsikirjoitettua seuralehteä, jonka nimi alussa oli »Nuorison Ystävä», jota myöhemmin muutettiin »Taimeksi». Lehtiä on vieläkin seuran arkistossa parikymmentä kappaletta.

Kansanopistoon aikoville seura useina vuosina jakoi 50 markan suuruisia avustuksia kahdelle henkilölle kunakin vuotena.

Seura suosi myös miesten käsityöharrastuksia palkkaamalla v. 1894 kolmen ja puolen kuukauden ajaksi käsityönopettajan Vaavojan kansakoululla toimimaan käsityökouluun.

Näytelmäharrastus on Hiitolan nuorisoseurassa ollut erittäin vilkasta ja seuran jäsenissä olkin melkoisen kehittyneitä näyttelijöitä. Esitettiin monen monia suuria koko-illan näytelmiäkin, sellaisia kuin »Roinilan talossa», »Tukki-joella», »Nuori mylläri», »Viimeinen ponnistus» jne. puhumattakaan pienemmistä näytelmistä, joita on esitetty satoja.

Toiminnassa olivat innolla mukana hyvässä yhteisymmärryksessä maanviljelijät ja virkamiehet, työläiset ja »säätyläiset» ilman mitään luokkaeroja. Seurakunnan papistokin oli nuorisoseuratoiminnassa mukana. Pöytäkirjoissa mainitaan rovasti Toikan usein olleen puhujana seuran järjestämässä juhlissa.

Karjalan radan rakennusvaiheen aikana sekä sen jälkeenkin siirtyi Hiitolaan huomattava määrä väkeä muilta paikkakunnilta. Rautatieläisten osuus yhdistystoiminnassa onkin ollut erittäin merkittävä. Samoin opettajat ja liike-elämän palveluksessa olevat henkilöt ovat tuoneet omat kortensa seuran kekkoon. Heidän joukostaan on löy-

tynt paljon innokasta ja monitaitoista nuorisoseuraväkeä sekä aatteellisen toiminnan, että urheilun alalla.

Oman katon alle

Kun seura vuosikymmenen ajan oli viettänyt »kiertelevää elämää», alettiin pohtia oman talon rakentamista. Laajalti tunnettu suurliikemies Hiitolan Pöso lahjoitti tonttimaan taloa varten sekä teki muitakin huomattavia lahjoituksia talohankkeen toteuttamiseksi. Muista huomattavista lahjoittajista mainittakoon tilanomistaja A. Siitoin, joka lahjoitti 100 kpl tukkipuita ja Pekonlahden saha, joka lahjoitti huomattavan määrän lauatavaraa. Ratamestari K. H. Åberg (oopperalaulaja Tuure Aran kasvatusisä) laati talon piirustukset ja valvoi sekä johti rakennustyön alusta loppuun asti. Tämän kaiken hän teki talkootyönä ilman korvausta. Talkootyönä tehtiin paljon muitakin, sillä hirsitalkoilla saatiin suurin osa rakennustarvikkeista, samoin rakennustöistä suuri osa tehtiin talkootyönä. Kesällä 1904 oli komea ja erikoistyylinen Hiitolan nuorisoseuran talo valmis ja seura pääsi toimimaan oman katon alle.

Urheilutoimintaa

ja voimistelua oli seuran toimesta harrastettu alusta alkaen, mutta kun Vapaussodan jälkeen oli Hiitolaan eri toimialoilta kerääntynyt innokkaita urheilumiehiä, heräsi ajatus urheiluseuran perustamisesta. Niinpä v. 1921 perustettiin nuorisoseurassa alaosastona toimiva voimistelu- ja urheiluseura Hiitolan Urheilijat. Nuorisoseuran alaisuudesta huolimatta oli urheiluseuran toiminta melko itse-

Hiitolan nuorisoseuran johtokunta seuran 75-vuotiskuvassa v. 1965.

näistä. Kun maanviljelysneuvos Walter Brotherukselta oli saatu lahjoituksena maa-alue suoje-luskunnan kanssa yhteisesti rakennettavaa urheilukenttää varten, alkoivat kentän rakennustyöt aluksi talkoovoimin, mutta paljon oli käytettävä palkattuakin työvoimaa. Kenttä antoiinkin melkoisen sysäyksen urheilutoiminnalle Hiitolassa. Niinpä siellä kehittyikin varsin huomattavia tekijöitä urheilun alalla. Tässä suppeassa selostuksessa ei ole tilaa nimien mainitsemiselle, mutta en malta olla mainitsematta Väinö Väänästä, jonka urheilusaa-vutukset ylittivät Suomen mestaruuksiinkin. Hän ansaitsi oman lukunsa, mutta kun kesäk. 15. p:nä 1967 ilmestyneessä lehtemme numerossa hänen 70-vuotispäivänsä tiimoilta kerrottiin eräitä piirteitä Väinö Väänästä, sivuutettakoon hänetkin tällä lyhyellä maininnalla.

Sotien aikoja

Vapaussodan aikana oli nuorisoseuran talolle järjestetty sotilasmajoitus. Samoin oli myös Talvisodan aikana, jolloin sinne oli majoitettu radiokomppania. Talvisodan jokapäiväisissä pommituksissa nuorisoseuran talo säilyi pysyvässä, vaikkakin melko pahoin vaurioituneena. Aivan talon viereen putosi useita suuria pommeja, jolloin iso koivu oli juurineen lennähtänyt talon katolle. Jatkosodassa oli talo takaisinvaltauksen aikana palanut.

Hiitolan nuorisoseura toimii vieläkin Nakkilassa, vaikka sen toiminta nykyisissä oloissa lienee laimeampaa kuin silloin »kotona» ollessa. Kaukana asuvana ei tämän kirjoittajalla ole tarkempia tietoja seuran nykyisestä toiminnasta.

Seuravanhus täyttää tämän vuoden syyskuun 14. p:nä 80 vuotta, joten on syytä onnitella korkean iän saavuttanutta seuraa, joka on säilyttänyt elinvoimansa näinä myrskyisinä aikoina, jolloin monet muut yhdistykset ovat nukah-taneet.

Seuran toimintaa on selostettu

HIITOLAN NS. NAKKILASSA

Hiitolan nuorisoseura toimi ansiokkaasti ja virkeästi siihen saakka, kunnes sota katkaisi tämän toiminnan Nakkilassa. Jatkosodan aikana päästiin takaisin kotiseudulle, mutta nuorisoseuran talo oli palanut ja seuratoiminnalle oli hyvin pienet mahdollisuudet. Seuralla oli kuitenkin taloudellisesti ajattelevia toimihenkilöitä, joiden toimesta asiat hoidettiin vaikeinakin aikoina. Hiitolalaisten sijoituttua uusille asuin-sijoille Poriin ja sen ympäristöön, nuorisoseuran johtokunta uudelleen valittuna toimi siihen asti kodittomana, kunnes seuran uudeksi kotipaikaksi tuli Nakkila.

Ensimmäinen kokous pidettiin Nakkilan seuratalossa Karhulassa 7. 3. 1950. Tähän kokoukseen oli saapunut entisiä hiitolalaisia ansioituneita nuorisoseuralaisia mm. varapuheenjohtaja Heikki Lankinen Simpeleeltä, Vilho Paavilainen Hollolasta, Simo Pörsti Noormarkusta, Antti Pörsti Pihlavasta, ja Toivo Kekki, Aleksander Turkki, Severi Paukkunen, Väinö Pöysti, Erkki Rahkola, Aaro Vepsä, Väinö Parkkali, Aune Brage ja Rai-

Karjalan numeroissa 42, 43 ja 44 v. 1965 seuran 75-vuotisen toiminnan merkeissä.

Lujia ystävyysuhteita

Nuorisoseuratoiminnan tiimoilla kehittyi usein pitkäaikaisia ystävyysuhteita, sellaisiakin, jotka kestävät ikuisesti ja jotka ovat johtaneet papin pakinoille.

Puoli vuosisataa sitten, jolloin tämän kirjoittajakin oli tiivisti mukana nuorisoseuratoiminnassa, oli meitä suunnilleen saman ikäisiä nuoria kymmenkunta poikaa ja samanverran tyttöjä, jotka muodostimme ikäänkuin rungon Hiitolan nuorisoseuran toiminnassa. Tämä porukka oli niin yksituumaista, että jos järjestettiin joku kokous tahi muu tilaisuus, esim. näytelmäharjoitus t.m.s., täytyi esteen olla melkoinen, jos joku jäi tilaisuuteen saapumatta. Niinpä tästä porukasta avioliiton kautta muodostui puolenkymmentä perhettä, joiden välinen ystävyys on ollut niin lujaa tekoa, että se on kaikissa tuulissa ja tuiskuissa kestänyt jo puolen vuosisadan ajan, eikä vielä-osoita minkäänlaisia laimenemisen merkkejä, vaikka perheet arki-oloissaan asuvatkin satojen kilometrien päässä toistaan. Jos jos-sakin näissä perheissä täytetään »pyöreitä vuosia» tahi vietetään joutakin muita »kissanristiäisiä», kokoontuu koko porukka onnitte-lemaan. Ilman keinotekoisia »ilona-lähteitä» ilo ja huumori kukoistavat, kun nämä nuorekkaat puolen vuosisadan takaiset ystävykset, 70-vuotiaat »nuorukaiset» ja vähän nuoremmat »neitokset» ympäri Suomea kokoontuneina tapaavat toisensa. Siinä muistellaan menneitä ja vaalitaan vanhoja perinteitä, mutta »kupekkeikan» heittämisestä on jo aika luopua, sillä yksi ja toinen valitteli huimausta vuosi sitten Rutjärvellä viimeksi suoritet-tujen »rituaalien» jälkeen. — Löytyneeköhän maassamme toisia niin pitkäaikaisia ja uskollisia ystävyysporukoita kuin nämä perheet?

Emil Pörsti.

Vainion sukutila «Sakarila» Hiitolan Raivattalassa. Oikealla ylhäällä mäen päällä «kuvan ulkopuolella» oli Raivattalan kansakoulu.

KENR.LUUTN. VAINÖ VAINIO:

Lapsuuteni maailma

Mitä yllä oleva lapsuutenikodista voikaan kertoa :

Syksy on riipinyt lehdet Kummun hopeapajuista. Alastomiksi riisutuna värjöttävät myös koivut saunan ympärillä. Maa on kohmeessa ja kumahtelee hevosen kavioiden kosketuksesta. Päivä on pilvinen, kuten useimmat myöhäissyksyllä. Maiseman yllä on painostava marraskuun apeus.

Valokuvaaja on tullut taloon. Se oli siihen aikaan merkkitapaus. Häntä ei kylläkään ollut kutsuttu. Tulipahan vain työmaalta puolen kilometrin päästä. Hän oli rakennusmestari ja valvoi Raivattalan kansakoulun urakoita.

Portin pielessä seisoo äiti saali hartioillaan. Solasia maantielle ajaa Riikosen kaupanhoitaja Aaro Hyvärinen liinakolnaan. Hän on ottanut Hilja- ja Ali-siskon ajelulle.

ta ei ollutkaan aikaisemmin jaettu. Mutta toimintaakin alkoi ilmaantua, mm. opintokerhotoimintaa sekä iltakursseja, joiden ohjelmaan kuuluivat kansantanssi, voimistelu ja erilaiset leikit.

Urheilua on harrastettu sekä kesä- että talvilajeina. Hiihto on muodostunut jokavuotiseksi perinteeksi. Hiihtokilpailut ovat koonneet aina suuren joukon väkeä. Osanottajia on ollut aina piirimestareista lähtien ja nousevaa polvea ladulla runsaasti. Viimeksikin järjestetyissä hiihtokilpailuissa oli osanottajia peräti yli 50.

Seura vaalii myös vanhoja perinteitä. On osallistuttu Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkkin hankkimiseen, avustettu patsashanketta ja osallistuttu talkoisiin. Myös Hiitola-juhliille on osallistuttu asettamalla lippuvartio Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkille.

Hiitolan nuorisoseuran juhlaokouks pidettiin seuran 75-vuotisjuhlan yhteydessä Porissa Hotelli Satakunnan Gallela-salissa 5. 11. 1965. Juhlakokoukseen yritettiin kutsua kaikki ne henkilöt, jotka olivat aikoinaan osallistuneet seuran toimintaan ja uhranneet aikaansa nuorisoseura-aatteen hyväksi.

Seuran pääoma on pyritty säilyttämään koskemattomana. Kuluihin käytetty ainoastaan tuottoa, jota on sijoitustoiminnalla parannettu. Seuran raha-asiat ovat olleet pankinjohtaja Heikki Lankisen hoidossa.

Seuran nykyinen johtokunta koostuu seuraavista henkilöistä: esimiehenä toimii Kaarlo Kähkönen, sihteerinä Kalervo Lukka ja rahastonhoitajana Heikki Lankinen, varaesimiehenä Arvi Turkki sekä muina johtokunnan jäseninä Kerttu Varjus, Irja Kähkönen, Aarno Vainio ja Unto Parkkali. Tilintarkastajina ovat viimeksi toimineet Antti Lukka ja Onni Ahokas. — K. L.

Näiden takana Erkki-veli on jyvakuormineen lähdössä myllyyn Rinteen yläpäässä vanhin veljeni Antti, valokuvaustouhua väheksyen, on siirtynyt mahdollisimman kauas, mutta ei silti malta kokonaan jädää kuvasta. Äidin vieressä seisoo Hömmön pilka-Mari -hän halusi välttämättä päästä kuvaan, ja on siihen eksynyt joku valan vieraskin, joka seisoo jämeränä aivan kuin perusasennossa, tilaisuuden tärkeyden oivaltaen. Minäkin sieltä äidin selän takaa kurkistelen.

Lapsuuteni maailma on hiisien Hiitolassa, kauniissa, kadotetussa Karjalassa. Hiitola! Varmaankin kuuma ja käryntuoksuinen paikka nimestä päättäen? Tuskinpa sentään leikkisän hilpeä, kuten hiidettiin minun mielestäni. Ei niiden tarvitse olla karvaisia piruja, vaikka Hiitolassa monella olikin sukunimi Karvanen. Yhtä hyvin ne voivat olla hyväntahtoisia veitikaita. Tietämäni mukaan niitä ei kukaan muu ollut nähnyt, kuin Lankisen Matti, oikein emähiiden Jyrkävuoressa Raivattalan lammen rannalla. Matti oli ikäiseni ja hukkuu nuorena samaiseen lampeen. Mutta nimensä ne ovat jättäneet kotipitäjääni sinne ja tänne. Siellä on Hiijenmäki kilometrin päässä kirkolta asemalle päin. Hautajaisaaton saapessa tänne, ruvettiin soittamaan sieluelloja, koska tapullin tornista tähyävä sonto sieltä näki ruumissaattueen. Siellä on Hiihaarat Marjakoskenjoen ja Ikalanjoen yhtymäkohdassa, on Hiisionlampi, Hiijevuo-ri ja Hiijelampia useitakin.

Kun maantieltä solasten suusta lähdetään nousemaan Kummulle, on tien oikealla puolella koivujen keskellä sauna, jossa olen syntynyt, jossa äiti minut teki, kuten Karjalassa sanottiin. Kaivon vintta joku kaukaa heilauttaa tervehdykseksi pitkää käsiharttaan. Tien toisella puolella on samaa koivikkoa ja iso haapa, jonka lehdet tyyneelläkin värjöttävät - levottomien sielujen puu. Solasia reunustaa punaiseksi maalattu riukuaita, jonka paalujen vinoon veistetyt päät ovat valkoiset. Saunan yläpuolella solaset haarautuvat. Toinen vie navetalle ja tallille, toinen Kummulle. Portin vieressä suuren koivun alla on harjakaton muotoinen kivi, jolle on mukava juosta tähyämään mitä maantiellä tapahtuu. Suuren hopeapajun juurella on hiekkakasa, toinen kaksiahaarainen kasvaa pihanurmikon ja Koivikon välissä. Pihanurmikko on tiheä ja tasainen kuin karvalankamatto.

Heinäluhdille vie loiva ja leveä silta, jonka vieressä kasvaa valtavat suuri pihakuusi. Sen varjossa ovat ulkorakennukset. Kuusen

kyljässä on rautarengas, johon vieraat kiinnittävät hevosen. Vastapäätä porstuaa on äidin aitta tai huoneeksihan sitä Karjalassa sanottiin. Sen orsilla riippuu äidin hametta ja röijyjä. Yhdessä nurkassa on hänen morsiuskirstunsa, jossa huivien seassa säilytetään isokokolista Raamattua. Pääksytysten äidin huoneen kanssa on lautaseinäinen sola, jossa talvisin pidetään marja- ja sienitiinuja. Tämän vieressä seinätysten on mummon huone. Samassa rivissä, kapea sola välissä, on ajokaluiteri kärryineen, kirkkorekineen, keltaisine valkjarveläisine kieseineen ja pekurekineen. Sen vieressä vajassa ovat niitto- ja haravakone, sekä nurkassa "karvat" pystyssä kyhöttävä peltopiru.

Avaraan pihakatokseen päästään kahta tietä, pihan puolelta ja vesituvan editse. Siellä ovat sitten navetta, talli, sikala ja lammasläpää. Yhdessä avopihan nurkassa on korkean havukasan vieressä tukeva pölkky kassaroinen. Katoksen yläpuolella on avara heinäluhti, jonka katon rajaan pääskysket rakentavat pesiään. Runtukasta pudotetaan heinät suoraan tallin selmeeseen.

Pitkänomaisen asuinrakennuksen toisessa päässä on porstua, toisessa kuisti suuriruutuisine ikkunoineen. Siitä tulevat sellaiset vieraat kuin asemapäällikkö Berner, tai inspehtuuriksihan häntä sanottiin, opettaja Koskela, kanttori Reponen, kauppias Riikonen ja keitit sellaisia herrassäätymiä meillä toisinaan sattui käymään. Porstuan kautta tulevat Revon Jussi, joka usein kävi meillä haastaa röhäjämässä, Kokkahon Aleks ja marjakoskelaiset.

Tupa porstuan puolella on tilava, melkein puolet koko rakennuksesta Ajan ruskeiksi patinoimia hirsi-seiniä kiertävät leveät penkit sielä, missä sängyt ja uuni eivät ole esteenä. Owensuseinällä haastaa harvakseen kello, jonka taulukaapin kummallakin sivulla on porsliininen pullea pylväs. Se käy raskaiden rautakirojen voimalla. Yhdessä nurkassa ikkunoiden välissä on suuri tuvan pöytä, sen yläpuolella katosta riippuva öljylamppu ja ympärillä tuoleja. Eräänä talvi-iltana äiti oli väsyneenä heittäytynyt sänkyyn lepäämään. Pöydän siivoaminenkin oli jäänyt kesken, koska sillä oli aterian jäljiltä piimämalkki ja lusikoita. Me Lyydi-siskon, kaksivuotisen, kanssa puuhaillimme jotain ja yritimme olla äitiä häiritsemättä. Kiipesimme pöydälle ja rupesimme lusikoimaan piimää. Taisi se kuitenkin olla enemmän leikkimistä kuin maisitelemistä. Kuinka ollakkaan - minä hoksasin miten mukavasti ja somassa kaaressa piimä lentää sei-

JYRKIÄISEN KENKÄTEHDAS
 LAURI JYRKIÄINEN
 Kankaanpää — Puhelin 930-1436

SÄLE- JA RULLAKAIHTIMET
KAIHDINVALMISTAMO
 Teuvo Jyrkiäinen
 Ulvila, puh. 939-88158

Arvoisat Karjalaiset!
 Edullinen Rosenlew-kotitalouskoneiden
 ostopaikka Porissa on
T:mi A. JYRKIÄINEN
 Eteläpuisto 14. — Sivumyymälä Harjavallassa

nälle, kun asettaa lusikan suuhunsa ja ylähuulella sitä lingotessa jarruttaa. Linkosin kerran, toisen ja huomasin leikin kiintoisaksi. Opetin siskonkin linkoamaan, ja kohta olivat seinät pöydän ympärillä valkoisena valuvasta piimästä. Katostakin sitä tippui. Ihmettelen yhä vieläkin, etteivät "ammuksemme" osuneet lampunlasiin. Ansautilta vitsoilta säästyin onnellisen sattuman kautta. Juuri kun olin hakenut luudasta vitsan, tuli Marjakosken Erkki-eno tupaan, eikä äiti hänen nähden ruvennut minua kurruttamaan, jos olisi sitä tehnyt muutenkaan, hyvä äitini, joka ei muistaakseni milloinkaan käyttänyt vitsaa.

Uunia vastapäätä nurkassa on äidin sänky, jossa Lyydi-sisko ja minä äidin kanssa nukuimme, mi nä seinän puolella äidin selän takana. Uunin vieressä lämpimässä paikassa on mummon sänky. Tuvasta tullaan välikamariin, joka on lautaseinällä jaettu kahtia. Toisessa säilytetään ruokia, toisessa on isän sänky. Välikamariasta tullaan saliin - meillä oli sellainenkin. Siellä on jostakin lahjoitusmaahovin huutokaupasta isän hankkima "tyylihuonekalusto" ja musta särähtelevä taffeliplanon rämpä. Seinät on peitetty kukkaniukoilla tapeteilla. Niillä on useita kuvia. Eräällä on soikeat silmälasit, samanlaiset kuin inspehtuurilla. Toisella hyvätahtoosella herralla on kaulassa samanlainen rusetti kuin kis-kis-kiskaramellin kissoilla. Ja on siellä muitakin herrojen kuvia. Yhdessä kuvassa näyttö selsoo paljon suuren kirkon rappusilla. Toisessa taas mahdotoman suuri lintu yrittää ryöstää tytöltä Raamatun, ainakin yhtäsuuren kuin mikä on äidin morsiuskirstussa. Ja kyllä se sen saakin, siltä minusta tuntui, koska linnulla ovat sormenpaksuiset kynnet, eikä tytöllä ole edes keppiä. Eräällä kuvassa sotamies ja tyttö seisovat vastakkain. Minun tuli sääli sitä sotamiestä, se kun itkee. Pianon yläpuolella kolme sotamiestä lyö rumpua. "Ne ovat porilaisia", Antti - veli sanoo.

On meillä puutarhakin ja paljon omenapuita. Kerran elokuussa sattui harmillinen tapaus. Ristolaisen Kati ja Hintrikka olivat soutaneet meidän rantaan ja nousseet metsää pitkin vilja-aitan taa ja jääneet sinne minua käyttämään. Ja pian tytöt minut huomasi-ivatkin ja viittoilivat luokseen. "Tuo meil puomeni", Kati sanoo, "ei paljo, senverra vaa mitä saat taskuissais tulemaa". Koska tunsin tytöt, lähdin mitään

pahaa aavistamatta hakemaan omenia. Mutta kun en ylettynyt maasta kiipesin puuhun. Oksa ei kuitenkaan kestänyt painoani, ja niin tupsahdin oksineen pävineen maahan. Antti-veli sattui juuri silloin seisomaan salin ikkunassa. Kohta hän oli niskassani, retuutti minut kuistin kautta sisään, läjätti tampoerissa minua pari kertaa kalossilla takapuoleen ja työnti sitten välikamarin mustaan pesukomuuttiin, jonka oksan reiästä tirkistelin sen minkä näin ja ajattelin: "Ei kai ne muutamat omenat olisi tällaista häpeää aiheuttaneet, mutta se oksa."

Tärkeintä lapsuuteni maailmassa kuitenkin on Raivattalanlampi, tuo kolmen kilometrin pituinen ja puolen levyinen, pikemminkin järvi, sama, johon Lankisen Matti hukkuu. Se on melkein kuin pihassa. Eikä se itseasiassa kaukana olekaan, vain lyhyen juoksumatkan päässä. Rantaan vie vilja-aitan takaa kiemurteleva polku, jolla ja jonka vierellä on jalkojen kosketuksesta silkoisen sileiksi kuluneita kiviä, joista yhä vielä, yli seitsemänkymmenen vuoden takaa muistan yksityiskohtia myöten jokaisen juomun, nystyrän ja halkeaman, ja horsmat ja päiväkkäkarat polun varrella. Tervaleppien alla rannalla ovat verkkopuut ja tervalle tuoksuva vene, hieman kauempana laituri uimakivineen ja sen tyvessä tuuhea pajupehko, johon on mukava työntää onget piiloon.

Siitä asti kun onkivapa rupesi pyysymään käsissä, olen ollut utala kalamies. Viisi, kuusivuotiaana sain äidin luvalla lähteä kokonaisen päivän retkelle kiertämään onkieni ja eväspusseineni lampea. Enkä tuolta riemulliselta retkeltä koskaan tyhjin toimin palannut. Aina tuli perheelle illalliskeiton kalat.

Riihimäki on mieluisa leikki- paikka päiväkkäroita, tervakukkiä, kissankäpeliä ja maksaruohoa kasvavine rinteineen, keskellä tasainen kallio, jolla tervaympyrän sisällä äiti munittaa murahaisia. Siellä poltetaan juhannuskokkoa. Juhlan kunniaksi olisi pitänyt ampua pyssyllä, mutta kun ei haluttu tuhlatu rautia, sylkäistiin kalliolle, tempaistiin kosta hehkuva hiili ja hujautettiin kirveenhamaralla päälle.

Riihimäki oli saanut nimensä sen rinteellä olevasta latukakylkikesestä riihestä. Syksyllä puinta aikana paistomme pikkupiika - Emman kanssa riihen uunissa perunotta. Jyviä pudota rapsahteli silloin tällöin parsilta lattialle. Oli miellyt-

HIITOLAN LAULU
Eino Huittinen
Sven Haxbo Bergström

Kansalaulun tapaan
(Ei liian riittästi)

seu-tu-a ra-kas-ta muis-telies-a uinon hii-to-la mie-ri-sä
 jat-haat-uo-lap-suu-den päi-vät ko-ti-pi-hoi-la saim-me ne
 hii-to-la rak-kain muis-tojen-maa su-a mie-les-tä em-me voi

meil-lä sil-lä rut-tu-ja pel-ku-ja kul-kies-sa omill-
 niet-tää. sin-ne nuo-ruus-uo-tu-me jäi-vät, muis-rot-
 jäi-tää. Vaan toi-vom-me koit-ta-van päi-vän, joi-
 pi-nä ja kai-vo-Teit-tä, syn-nyin-seu-tu-oi ar-mah-in
 ruk-kain-mat täy-ryi-jät-tää. Nyt me a-ri-luon-u-su-a
 kun-noi-las näät-mä-dän käy-vän. Toi-va ker-rot-tää hii-to-lan

Hii-to-la sin-ne, joi-tä si-nä taak-sa ra-jan. Muin-ka
 saam-me ympä-rä-kun-nis-ta suo-me-am-me, a-jai-
 lau-lu syn-nyin-seu-tu-la soi-da voi-si, nel-ruks

un-noit-taa vei-sim-me si-nä, a-jo-ka nä-nnyt oot vai-ke-an
 laan tois-ten hei-me-je-n kans-sa, sa-mat koh-ta-lot vein-me vain
 väis-tyi-si maa-il-man pau-nu: uuden aa-mun-se mu-i-le taas

1. a. ja -jan. kaa-z. siel-ä soi - si!
 2. oi

**URHEILUVETERAANI
VÄINÖ VÄINÄNEN**

on ehdottomasti Hiitolan maineikkain ja ansioitunein mies urheilun alalla. Hän on syntynyt Pohjois-Karjalassa Kiihtelysvaaran pitäjässä v. 1897, joten hän tänä vuonna täyttää 73 vuotta, mutta huolimatta monista ikävuosista sukset luistavat vielä kevyen tuntuisesti. Ei tosin enää kilpaladulla, mutta oman kunnan ylläpitämiseksi ja mielen virkistykseksi. Samoin keuhkoilla polkupyörän selässä vinhaa vauhtia polkeva Väinänen Väinö on tuttu näky Pieksämäen ja Partharjun välisellä maantiellä, ja kevyentuntuisesti jalka nousee vielä juoksuunkin pyrähtäessä.

Hiitolan kuvaan hän ilmestyi v. 1920, jolloin asevelvollisuuttaan suorittava rautatiealokas Väinö Väinänen nimitettiin junamieheksi Hiitolan. Eräänä päivänä innokas urheilumies Romppasen Sampa tuli tämän kirjoittajalle kertomaan, että hänellä olisi tiedossa erittäin pätevä mies suojeluskunnan pesäpalljoukkueeseen, jos vaan hän innostuu tulemaan mukaan. Hän on juuri Hiitolan muuttanut junamies Väinö Väinänen, joka on myös hyvä hiihtäjä, juoksija sekä pyöräilijä ja mitä monipuolisin mies yleisurheilussa. Eihän siinä Väinön mukaanlussa liene suuria taivuteluja tarvittukaan, sillä kohta Väinö ja Sampa tulivat sk:n toimistoon, jossa nimet pistettiin kirjoihin, ja siitä se Väinön monipuolinen urheilutoiminta Hiitolassa lähti käyntiin.

Urheilukärpäsen pureman Väinö Väinänen oli saanut jo poikasena ja siitä se »tauti» vain yltyi iän karttuessa. Jo Tukholman olympialaisten aikana hän innostui juoksemaan, mutta varsinaisen kilpaurheilun hän aloitti pyöräilijänä ja voitti Pohjois-Karjalan piirin 10 km:n mestaruuden jo 16-vuotiaana. Samoissa kilpailuissa hän 30 km:n ajossa 100 m ennen maalia kaatui loukaten itsensä melko pahasti. Silloin hän jätti kilpapyöräilyn moniksi vuosiksi.

Sotaväessä ollessaan Väinänen ryhtyi hyvällä menestyksellä harrastamaan juoksua ja hiihtoa. Niinpä hän kerrankin meni Käkisalmissa pidettäviin hiihtokilpailuihin, mutta jostakin syystä joutuikin hiihtämään kilpailun ulkopuolella. Ensimmäiseltä kierrokselta hän tuli niin paljon toisten edellä, että häntä kehoitettiin jatkamaan loppuun asti. Hän saavuttikin ylivoimaisesti parhaan ajan. Kilpailun virallinen johtaja sai palkinnoksi valokuvakehyksen, mutta Väinänen sai taskukellon. Siitä se kilpailu alkoi yhä voimakkaammin vetää puoleensa ja sitä vetoa on riittänyt pitkään!

Vielä muutamia vuosia sitten Väinänen ollessa pyöräilijöiden valmentajana Joensuussa häntä pyydyttiin »puulaakihiihdossa» hiihtämään kaupungin joukkueessa, jolloin hän vastasi leikkilään:

— Kyllähän mie muuten, mutta kun siellä ei ole miulle sopivaa sarjaa.

— No onhan siellä 55-vuotiaitten sarja, etkös sie jo pääse hiihtämään siinä, hänelle ehdotettiin.

— Niin, mutta kun miulle pitäis olla yli 65-vuotisten sarja, sanoi Väinö.

Suostuihan Väinö tietenkin hiihtämään siinä 55-vuotiaiden sarjassa ja voitti minuuttikaupalla sarjansa

HIITOLAN LAULU

Kotiseutua rakasta muistellessa, ain on Hiitola mielessä meillä, siellä tuttuja polkuja kulklessa, omil' piha ja kaivoteillä. Synnyinseutu, oi armahin Hiitola, sinne jäit sinä taakse rajan, kunlka unhoittaa voimme sinua, joka nähnyt oot vaikean ajan.

Siellä parhaat nuo lapsuuden päivät, kotipihoilla saimme ne viettää, sinne nuoruusvuotemme jäivät, muistot rakkaimmat täytyi jättää. Nyt me erillään asua saamme, ympär-kaunista Suomeamme, ajalleen — toisten helmojen kanssa, samat kohtalot voimme valn jakaa.

Oi Hiitola rakkain muistojen maa, sua mielestä emme voi jättää, vaan toivomme koittavan päivän, jolloin kunnallias näät meidän käyvän. Jospa karran tää Hiitolan laulu, synnyinseudulla solda voisit, hetkeks välistyisit maailman pauku, uuden aamun se meille taas soisit.

**1920-LUVUN HARRASTUKSIA
HIITOLAN KOPSALASSA**

Kopsalan kylässä joskus vuoden sisällä ja kesäisin koulun vierellä 1920 aikoihin tai sen jälkeen perustettiin senne sekakuoro toimien kunnostettiin. Kun saimme nuorison Kopsalan uuden kansakoulun huoneistavaltä, maanomistajalta Pekka Puuputtilta luvan. Sama isäntä muokrasikin oman talonsa kylän kaa ja sain siitä harrastuksen, joskansakouluksi, jota piti vielä suuta en ole vielä luopunut. Olen rentaa toisella puolella, sekä joutui parhaillaankin Pyhäsalmen Miesseuralle rakentamaan kokonaan uuden asuintalon, joten en puhu liikoja, Ohi meillä Kopsalassa muitakin kun nimitän häntä suureksi nuorison harrastukseksi. Oli voimistelu ja urheiluseura, jossa vetäjänä oli innostaneelle samasta nimestä huolimattas urheilumies Pukinniemen kartanon tilanhoitaja agronomi Gummerus. Talvet urheiltiin koulussa

- Johannes Puputti,
Pyhäsalmi.

Kopsalan sekakuoro 1920 tienoilla, johtajana op. Selim Karhunen (edessä istumassa). Takarivissä: Juho Ijäs, Juho Kurri, Väinö Kätkönen, Simo Puputti, Toivo Nikkonen, Johannes Puputti sekä kuoron jäseniä, joiden nimiä lähettäjä ei muista. Naisten rivi edustaa »Kopsalan tyttöjä», keskellä rouva Karhunen. Kuvan läh. Johannes Puputti, Pyhäsalmi.

muut, toistakymmentä vuotta nuoremmat hiihtäjät.

Kerran ollessaan suojeluskuntajärjestön edustajana Virossa Väinänen voitti 10 km:n hiihdon ja seuraavana päivänä osallistui 25 km:n hiihtoon. Tällä matkalla Väinänen, Artjoki ja Kasper muodostivat tasaväkisen kärkikolmikön, joka oli ylivoimaisesti muita kilpailijoita parempi. Matkan keskivaiheilla Väinänen johtaessa he päättivät hiihtää maaliin rinnastusen. — Niinpä he käskädessä rinnastusen hiihtäen ylittivätkin maallivivan samanaikaisesti yli neljä minuuttia ennen neljänneksi tulutta Nykästä. — Paras virolainen oli vasta viides. — Nykyäänhän sellainen sopuhiihto ei taida sääntöjen mukaan olla luvallistakaan.

Myöhemmin hän taas innostui harrastamaan pyöräilyäkin, jossa lajissa hänellä on Suomen ja Suomen Pyöräilyliiton mestaruuksia yhteensä 10 sekä piirimestaruuksia lukematon määrä. Valtion Rautateiden mestari hän oli hiihdossa kahtena vuotena sekä pyöräilyssä neljänä vuotena.

Nuoruusvuosinaan Väinänen erittäin ansiokkaasti harrasti pesäpallia, ampumahiihtoa ja suunnistusta sekä monia muita mitä moninaisimpia urheilumuotoja.

Hän on myös kunnostautunut erinomaisena ampujana. Siinäkin lajissa on tullut eräitä piirin mestaruuksia sekä kerran voitto Viipurin, Sortavalan ja Pohjois-Karjalan suojeluskuntapiirien välisissä ampumakilpailuissa.

Huvittavana tapauksena tulokoon kerrotuksi, kun Väinänen sotien jälkeen Iisalmeen siirryttyään sattui olemaan asemalla Iisalmen suojeluskunnan joukkueen lähtiessä piirin ampumamestaruuskilpailuihin. Asemalla he huomasivatkin, että ampumajoukkueesta puuttui yksi mies. Eräs Väinänen vanha kilpailukaveri huomasi hänet asemalla ja alkoi ehdotella toisille: — »Eiköön oteta tuo Veänänen mukaan poisjääneen tilalle. Sekun on muutennii urheilumiehiä, niin jospa heän ossoos ampuakin.» Täähän toiset suostuivatkin, vaikka tosin vähän epäillen, kun eivät miehen kykyä tunteneet. — Pian he kuitenkin tulivat tuntemaan, että »ossoo se Veänänen ampuu», kun hän samoissa kilpailuissa lainakiväärillä ampuen voitti piirin mestaruuden.

Talvisodassa Väinänen meni vapaaehtoisena rintamalle selittäen, ettei mitenkään malta jäädä pois, kun on melkein koko ikänsä tällaisen tilanteen varalta eri urheilumuotoja ja »niksejä» harjoitellut. Vääpelin arvoisena hän toimi sisijoukkueen johtajana Laatokan saaristossa. — Jatkosodassa hän toimi sairasjunan konduktöörinä. Ansiostaan hänellä on I ja II lk. vapaudenmitalit sekä kaikkien sotiemme muistomitalit, suojeluskuntain ansiomerkki, SUL:n hopeinen ansiomitali, S. Hiihtoliiton ja SNL hopeiset ansiomerkki sekä lukuisia muita eri ansiomerkkejä ja mitaleita. Kaapit ja hyllyt ovat kukkuroillaan eri kilpailulajeissa saatuja palkintoesineitä.

Pitkät ajat Väinänen kuului Hiitolan nuorisoseuran ja Hiitolan Urheilijain johtokuntaan. Virkaurallaan hän on ylennyt järjestyksessä kolme kertaa, ja jäi virastaan eläkkeelle v. 1960. Luonteeltaan rauhallisena ja elämäntavoltaan raittiina ja säännöllisenä hän on oikean urheilijan esikuva, joka ei ole saavutuksillaan koskaan rehvastellut ennen eikä jälkeen kilpailuiden. Nuorempia ja kokemattomampia hän on aina valmis neuvomaan ja ohjailemaan, joten siinä mielessä hän ei suinkaan »pidä kynttiläänsä vakan alla». — Emil Pörsti.

Sekatavaraliike
Helena Salovaara
Ulvila puh. 88151

Kuljetusliike
Erkki Kätkönen
Kyläsaari puhelin Pori 86 101

Hiisi-Säätiö jakanut 20 vuodessa 235.000 markkaa

OPISKELIJOILLE 221.000 MARKKAA - JÄRJESTÖILLE 14.000 MARKKAA

Kun hiitolaista siirtoväkeä oli suurin osa vuosina 1946—47 siirtynyt Satakuntaan v. 1945 vahvistetun sijoitusuunnitelman mukaan lopullisille sijoituspaikoille, joiksi oli määrätty Porin kaupunki ja 13 maalaiskuntaa kaupungin ympärillä ja pohjois-Satakunnasta, vaikka jokaisella olivat omat kiireensä ja elintärkeät asiat hoidettavana kuten maansaanti, sijoitus, korvauskysymykset, uusien kotien rakentaminen ja yleensä toimentulon hankkiminen kuka milläkin alalla, alkoi jo alkupuolella vuotta 1947 herätä ajatuksia, millä tavalla voitaisiin vastaisuudessa parhaiten säilyttää karjalaisuutta ja hiitolaisuutta entisten kuntalaisten keskuudessa, sitä tullaan varmasti vastaisuudessa tarvitsemaan. Kun lisäksi saatiin tietää, että sirtokuntien hoitokunnat, jotka hoitivat entisten kuntien asioita, tullaan lakisääteisesti lakkauttamaan v. 1948 lopussa — olivathan kunnanhoitokunnan taholta kuntalaiset saaneet apua ja neuvoja monissa pulmakysymyksissä — vahvistui ajatus pitäjäsäätiön perustamisesta.

Karjalaisten keskuudessa suunniteltiin myös koko Karjalaa käsittävän säätiön perustamista, johon oli tarkoitus saada liittymään kaikki karjalaiset siirtokunnat ja muut yhtymät ja jolle luovutettaisiin kaikki varat yhteisesti käytettäväksi. Hiitolaiset katsoivat kuitenkin asiallisemmaksi oman pitäjäsäätiön perustaminen, joka tulisi toimimaan läheisempänä yhdyssiteenä entisten kuntalaisten keskuudessa. Tämän lisäksi uskottiin entisiltä hiitolaisilta yhtymiltä ja järjestöiltä saatavan lahjoitusten muodossa kokoon niin paljon varoja, että säätiöstä tulisi muodostumaan toimintakykyinen ja elinvoimainen, mikä oletettiin on myöhemmin osoittautunut oikeaksi, jopa ylittänyt senaikaiset odotukset.

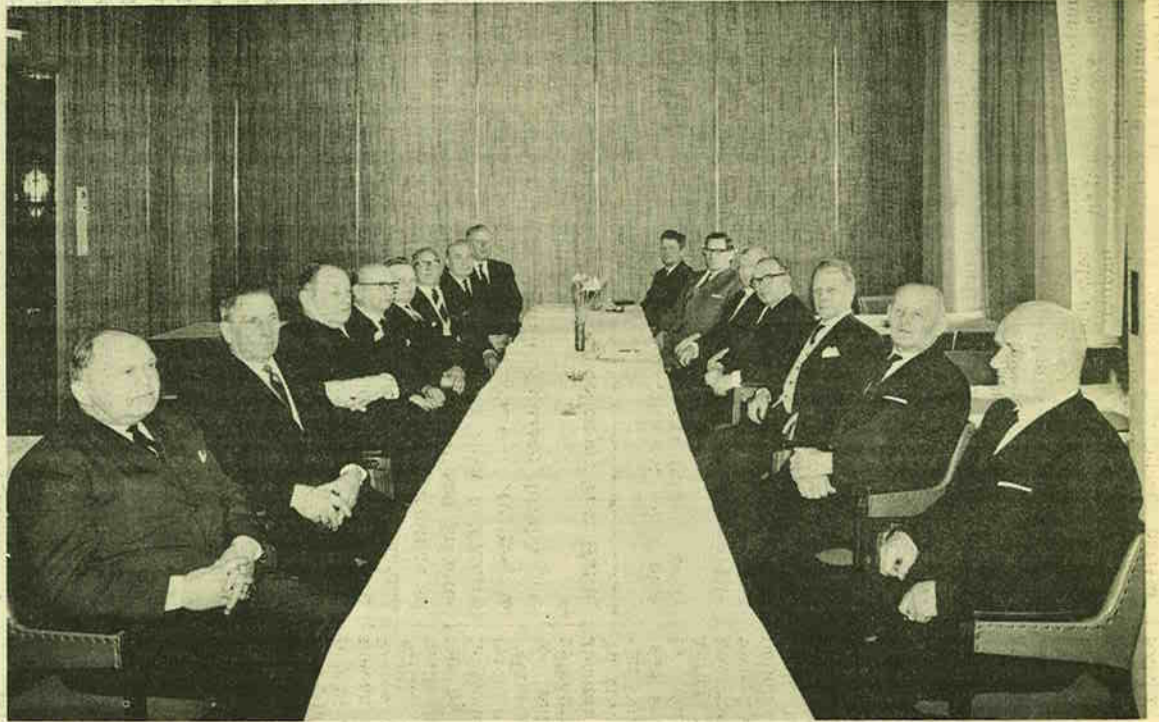
Niinpä Hiitolan kunnan hoitokunta oli kutsunut yleisen hiitolaisten kokouksen Poriin 28. päivänä kesäkuuta 1947 perustamaan omaa pitäjäsäätiötä, jonka tarkoituksena olisi hiitolaisen siirtoväen tukeminen. Kokoukseen oli saapunut eri yhteisöjen edustajia sekä yksityisiä kuntalaisia n. 30 henkeä.

Kokouksen avasi hoitokunnan puheenjohtaja Tauno Pohjolainen selostaen niitä vaikutteita, jotka olivat aiheuttaneet kokouksen kool-

lektusumisen. Kansanedustaja Juho Paksujalka selosti säätiön tarpeellisuutta sekä niitä seikkoja, joita olisi otettava huomioon säätiötä perustettaessa. Kokouksen puheenjohtajana toimi Juho Paksujalka ja sihteerinä Tauno Pohjolainen. Käydyn keskustelun tuloksena päätettiin yksimielisesti perustaa Hiisi-Säätiö-niminen säätiö, jonka kotipaikka on Porin kaupunki ja jonka tarkoituksena on vaalia entisen Hiitolan kunnan asukkaiden sekä heidän perillistensä keskuudessa karjalaista yhteishenkeä sekä tukea heidän henkisiä ja taloudellisia pyrintöjään. Tätä säädekirjassa mainittua ohjetta on säätiö koettanut noudattaa myös käytännössä koko toimintansa ajan.

V. 1947 peruspääoma 818.000 mk

Perustavassa kokouksessa ilmoitettiin edustajiensa kautta säätiön perustajiksi seuraavat kymmenen yhteisöä: Hiitolan kunta, Hiitolan Manttaalikunta, Hiitolan Osuusliike, Hiitolan Maidonmyyntiosuuskunta, Hiitolan Nuorisoseura, Hiitolan hevosseura, Hiitolan Seudun Osuuskassa, Hiitolan eteläinen maamiessseura, Hiitolan maatalousneuvontatoimikunta ja Uitosalmen tiehoitokunta. Nämä

Hiisi-Säätiön valtuuskunnan ja hallituksen jäsenet vuosikokouksessaan 1969, henkilöt vasemmalta: mv. Väinö Lindblad, mv. Topias Hannukainen, mv. Gunnar Kiuru, konduktööri Emil Pörsti, hallituksen puheenjohtaja, konttorinhoitaja Matti Hämäläinen, herastuomari Juho Kähkönen, herastuomari Antti Lukka, mv. Arvi Turkki, mv. Eino Vihavainen, pankinjohtaja Tauno Hannukainen, mv. Taavetti Kekki, valtuuskunnan puheenjohtaja, pankinjohtaja Heikki Lankinen, poliisineuvos Armas Alhava, mv. Pekka Hämäläinen ja mv. Iivari Puputti.

merkitsivät säätiön peruspääomaksi yhteensä 818.000 mk. Eräillä yhteisöillä ei ollut valtuuksia lahjoitusten tekemiseen, mutta ilmoitettiin niitä tehtävän myöhemmin. Näin ollen olivat edellytykset säätiön perustamiselle olemassa. Oikeusministeriö vahvisti säätiön säännöt 17. p:nä joulukuuta 1947. Perustavassa kokouksessa kutsuttiin säätiön valtuuskunnan jäseniksi kansanedustaja Juho Paksujalka, taloustirehtööri Simo Savolainen, dir.cant. Juho Uosukainen, konduktööri Vilho Paavilainen, pankinjohtaja Heikki Lankinen, maanviljelijät Erkki Vainio, Arvi Sildén, Taavetti Kekki, Aleksander Turkki, Pekka Hämäläinen, Väinö Parkkali ja Matti Varjus. Valtuuskunnan jäsenille valittiin myös henkilökohtaiset varamiehet. Valtuuskunta valitsi puheenjohtajakseen Juho Paksujalan ja varapuheenjohtajaksi Juho Uosukaisen. Säätiön ensimmäiseen hallitukseen valittiin Juho Paksujalka, Juho Uosukainen, Simo Savolainen, Taavetti Kekki ja Pekka Hämäläinen sekä hallituksen varajäseniksi Aleksander Turkki, Arvi Sildén ja Väinö Parkkali. Hallitus valitsi puheenjohtajakseen Juho Paksujalan ja varapuheenjohtajaksi Juho Uosukaisen. Säätiön hallintoelimestä ovat vuosien varrella pois-

tuneet monet edellämainitut tunnetut henkilöt ja kunnallismiehet sinne, mistä ei paluuta ole. He ovat olleet aikanaan rakentamassa koti-Hiitolaa ja hoitaneet sen asioita. He ovat olleet perustamassa Hiisi-Säätiötä ja jättäneet tehtävänsä nuoremman polven hoidettavaksi. Kiitos heille pitkän päivätyön suorittaneille hiitolaisille.

V. 1969 omaisuus 353.000 mk

Kun hiitolaiset vakiintuivat asumaan nykyisille asuinpaikoille, alkoivat erilaiset yhtymät lopetella toimintojaan ja useimmat päättivät luovuttaa jällellä olevat varansa Hiisi-Säätiölle. Vuosien kuluessa on lahjoittajien luku lisääntynyt, ollen tällä hetkellä 25 lahjoittajaa. Edellämainittujen lahjoittajien lisäksi ovat tulleet mukaan seuraavat yhteisöt: Hiitolan aseveliniset, Eteläinen tarkastusyhdistys, Hiitolan Metsänhoitoyhdistys, Hiitolan Munanmyyntiosuuskunta, Mustolan kalastuskunta, Hiitolan tarkastusyhdistys, Hiitolan Palovakuutusyhdistys, Alhon Kuoksjärven kylätiehoitokunta, Karjalan Valo Oy, Raivattalan kansakoulun ompeluseura, Kuoksjärven Sonniosuuskunta, Kuoksjärven voimisteluseura, Hiitolan Nuorten Kristillinen yhdistys, Pukinniemen jakokunta ja Pahanlammin laskuyhtiö. Peruspääomaan tehtyjen lahjoitusten määrä oli 31. 12. 1969 tilinpäätöksen mukaan 328.781:06 mk, ollen omaisuustaseen loppusumma samana päivänä 352.951:03 mk. Säätiön varat on pyritty sijoittamaan mahdollisimman hyvuottoisiin kohteisiin, kuten arvopapereihin ja kiinteistöihin. Huomattavasti suurin lahjoittaja on Hiitolan Osuusliike, toisella tilalla on Hiitolan kunta ja kolmannella tilalla Karjalan Valo Oy. V. 1953 säätiö osti toimintansa lopettaneelta Karjalan Valo Osakeyhtiöltä Savitaipaleen kunnassa sijaitsevan metsätilan pinta-alaltaan 54,54 ha, jota on hoidettu metsänhoidollisesti ja on erittäin hyvässä kunnossa. V. 1962 ostettiin säätiölle Porista uudesta talosta 28 m² osake, yksio, johon on sijoitettu säätiön kassat, erilaista arkistoa ja kirjallisuutta, mm. jällellä olevat Hiitolan tarinat. Säätiön rahaston ja varainhoitajana on koko toiminta-aika ollut Pekka Hämäläinen.

Hiitolan pitäjäjuhlat

Hiisi-Säätiön toimeenpanemien Hiitola-juhlien vuosittain järjestä-

minen on näytelty hyvin keskeistä osaa säätiön toiminnassa. Alkuaikoina vietettiin juhla sijoitusalueen eri kunnissa, mm. Noor-markussa, Kankaanpäässä, Pomarkussa, Luviolla, Ahlaisissa, Kullaalla, Nakkilassa 2 kertaa ja Ulvilassa 2 kertaa. Porin kaupungissa on juhla pidetty 12 kertaa. Hiitolaiset ovat saapuneet sankoin joukoin pitäjäjuhliin tapaamaan toisiaan. Vanhempien uskollisten juhliin kävijöiden joukko vähenee jatkuvasti, mutta juhlyleisöistä ei todennäköisesti silti tule olemaan puutetta pitkään aikaan. Hiitola-juhlien toimeenpano on siirtynyt v. 1967 perustetulle Hiitolan pitäjaseuralle, joka onkin järjestänyt jo vv. 1968 ja 1969 Hiitola-juhlat.

Hiitolan historia ja viiri

Säätiön valtuuskunta antoi jo v. 1948 huomattavasti varoja vaativan Hiitolan historian aikaansaamisen hallituksen tehtäväksi. Kihlakuntahistorian osalta, joka käsittelee historian alkuosan, oltiin yhteistyössä Kurkijoen, Lumivaaran ja Jaakkiman historiatoimikuntien kanssa. Aineiston hankinta ja kirjoittamistoimenpiteet veivät oman aikansa. Kihlakuntahistorian osalta olivat kirjoittajina professorit Eino Puramo ja Erkki Kuujo sekä rovasti Toivo Immonen, varhaisemman ajan osan vuodesta 1865 lähtien kirjoitti kenraalimajuri Väinö Vainio. Historia painettiin Raamattutalon kirjapainossa Piek-sämällä ja saatiin myyntiin v. 1959. Historian myyntihinta on ollut 7 mk kpl, joka ei ole kolmattaosaa kirjan kustannuksista. Näin ollen on jokainen kirjan ostaja saanut huomattavan alennuksen. Vuoden 1968 alusta lähtien on kirjan hinta ollut 10 mk. Historiaa on myyty tähän mennessä 2.075 kpl ja on sitä edelleen saatavissa. Historiatoimikuntaan kuuluivat Juho Uosukainen, Simo Savolainen ja Juho Paksujalka, jonka jälkeen v. 1952 Pekka Hämäläinen. V. 1965 valmistui Hiitolan viiri, jota on tähän mennessä myyty 574 kpl.

Avustuksiin 235.000 mk

Tärkeimmän tapahtuman säätiön toiminnassa muodostaa vuosittain peruspääomasta saatu tuotto, joka hoitokulut huomioon ottaen on jaettu apurahoina entisten hiitolaisten tai heidän perillistensä lapsille, jotka opiskelevat korkeakouluissa, erilaisissa oppilaitoksissa ja ammattikouluissa. Ensimmäisen kerran jaettiin opintoavustuksia v. 1950. Opintoavustusta on 31. 12.

Hiisi-Säätiön omistamaa metsää Savitaipaleella. Kuvassa puhdistushakkuusta saatuja puutavarapinoja näkyvissä.

HIITOLAN PITÄJÄSEURA ON NELJÄVUOTIAS

Hiisi - Säätiön valtuuskunnan kokouksessa marraskuun 21. päivänä 1966 otettiin keskusteltavaksi ja päätettäväksi kysymys, olisiko Hiisi - Säätiön aloitteesta hiitolaisen kotiseututyön tehostamiseksi perustettava pitäjaseura, kuten lukuisat siirtopitäjät olivat tehneet, voidakseen siten vetää laajempia harrastelijapiirejä ja nuorempaa polvea entisen kotipitäjänsä perinteiden ja muistojen säilyttämiseen ja vaalimiseen.

Säätiön valtuuskunnassa käydyin vilkkaan keskustelun perusteella, joka oli myönteinen pitäjaseuran perustamiselle, päätettiin valita toimikunta asiaa edelleen kehittä-

-69 mennessä hakenut 2.061 opiskelijaa. Apurahoiasta on päässyt osalliseksi 1.840 hakijaa ja avustuksiin käytetty summa koko toiminta-aikana 220.610 mk. Lisäksi on karjalaisille järjestölle myönnetty avustuksia toiminnan tukemiseksi 14.122 mk eli yhteensä käytetty avustuksiin 234.732 mk, siis 23.473.200 vanhaa markkaa. Opintoavustuksilla on ollut huomattava merkitys opiskelevan nuorison pyrkimässä eteenpäin koulutiellä. Näin suurten avustussummien jakamiseen on ollut mahdollisuus ainoastaan entisten hiitolaisten kaukonäköisyydellä, joka on johtanut yhteisöjen varojen luovuttamiseen omalle pitäjäsäätiölle. Nykyinen opiskelijapölvä saa olla kiitollinen vanhemmille hiitolaistensa siltä, että he ovat katsooneet aikanaan heidän parastaan ja tulevaisuuttaan.

Kyläkohtainen historia tekeillä

Hiisi-Säätiön aloitteesta on Hiitolan pitäjaseuran ja Pääkaupungin Hiitolaiset r.y. kanssa yhteistoimin parastaikaa tekeillä kyläkohtainen historia, jossa esitellään kaikki Hiitolan kylät yksityiskohteisesti. Kirjoittajana on filosofian tohtori Iivari Kempainen. Säätiön edustajina kuuluvat historiatoimikuntaan pankinjohtaja Heikki Lankinen ja konttorinjohtaja Matti Hämäläinen. Kirja valmistuu n. vuoden kuluttua.

Säätiön nykyiseen valtuuskuntaan kuuluvat pankinjohtaja Heikki Lankinen puheenjohtajana, poliisineuvos Armas Alhava varapuheenjohtajana sekä muina jäseninä pankinjohtaja Tauno Hannukainen, konttorinjohtaja Matti Hämäläinen, konduktööri Emil Pörsti, maanviljelijät Taavetti Kekki, Topias Hannukainen, Gunnar Kiuru, Eino Vihavainen, Arvi Turkki, Pekka Hämäläinen ja herastuomari Juhon Kähkönen sekä heidän henkilökohtaisina varamiehinä Eino Huittinen, Lauri Pöysti, Paavo Suutari, Tauno Pohjolainen, Lauri Ruippo, Pekka Ahokas, Iivari Pupunni, August Kekki, Tauno Pöso, Antti Lukka ja Juhon Tuomala. Säätiön hallitukseen kuuluvat nykyisin Matti Hämäläinen puheenjohtajana, Pekka Hämäläinen varapuheenjohtajana sekä muina jäseninä Iivari Pupunni, Antti Lukka, Arvi Turkki ja Väinö Lindblad. Hallituksen varajäsenet ovat Eino Vihavainen, Antti Pekkanen, Lukka ja Topias Hannukainen. Säätiön tilintarkastajina ovat poliisineuvos Armas Alhava, pankinjohtaja Heikki Lankinen ja rouva Aili Paalosalo.

Säätiön valtuuskunta kokoontuu vuosittain maaliskuussa sääntöjen määräämään vuosikokoukseen. Hallituksen kokouksia pidetään 3-5 vuodessa. Nyt kahdenkymmenen kahden toimintavuoden jälkeen voidaan todeta, että paras mahdollinen keino ja tapa on ollut Hiisi-Säätiön välityksellä käyttää entisten hiitolaisten yhteisöjen perintöjä omien kuntalaisten sekä heidän perillistensä henkiseen ja taloudelliseen tukemiseen, kuin myöskin karjalaisuutta ja heimoushenkeä edistävien järjestöjen toimintaan. — Pekka Hämäläinen.

mään. Toimikunta kutsuikin Hiitolan pitäjaseuran perustavan kokouksen koolle maaliskuun 12. päiväksi 1967 Porin Ravintola-Satakuntaan, jonne saapui 58 perustettavasta seurasta kiinnostunutta hiitolaista.

Kokouksessa päätettiin yksimielisesti perustaa Hiitolan Pitäjaseura ry entisten hiitolaisten yhdyssiteeksi. Seuran kotipaikaksi hyväksyttiin Porin kaupunki. Seuran ensimmäinen johtokunta sai seuraavan kokoonpanon: puheenjohtajana pankinjohtaja Tauno Hannukainen, jäsenenä maanvilj. Väinö Lindblad Porista, edustaja Raimo Toivainen Porista ja ylikersantti Juhani Roininen Porista, liikkeenharjoittaja Teuvo Jyrkiäinen Ulvilasta, maanvilj. Paavo Hannukainen Luvialta, maanvilj. Eino Vihavainen Kullaalalta, kauppias Kaarlo Kähkönen Nakkilasta ja maanvilj. Arne Pöso Kankaanpäästä. Mielenkiinto asiaa kohtaan oli erittäin suuri, päätellen puheenvuorojen käytöstä, joita pöytäkirjan mukaan käytettiin kaikkiaan perustavassa kokouksessa 97 ja yleensä kaikissa puheenvuoroissa asetettiin seuran perustamisen kannalle.

Hiitolan Pitäjaseura ry. on toiminnallaan pyrkinyt vaalimaan vanhoja hiitolaisten perinteitä ja olemaan hiitolaisten yhdyssiteenä. Toimintaa vaikeuttamassa on ollut hiitolaisten sijoitusalueen laajuus. Parhaalla tahdollakaan ei pitäjaseuran toimintaa saa sellaiseksi, että se tavoittaisi kaikki hiitolaist. Toiminnan painopiste on ollut Porissa ja sen lähiympäristössä. Pitäjaseuran järjestämässä tilaisuuksissa on oltu mukana varsin runsaslukuisesti ja jopa kauem-
paakin.

Seuran merkittävämpänä tehtävänä on ollut pitäjäjuhljen järjestäminen yhdessä Hiisi - Säätiön kanssa. Juhlapaikkana on ollut Porin kaupunki. Joka kesä ovat hiitolaist sankoin joukoin kokoontuneet omille pitäjäjuhlilleen muistelemaan menneitä ja saamaan uutta tulevaisuuden uskoa.

Olisi tärkeää, että seuran toiminta jatkuisi virkeänä, silloin se vastaisi sitä mitä seuran perustajat siltä odottavat: olla hiitolaisten yhdyssiteenä ja avuna entisen kotipitäjänsä perinteitä ja muistoja.

- T a u n o H a n n u k a i n e n .

MANNERHEIMLIITON HIITOLAN OS. PORISSA

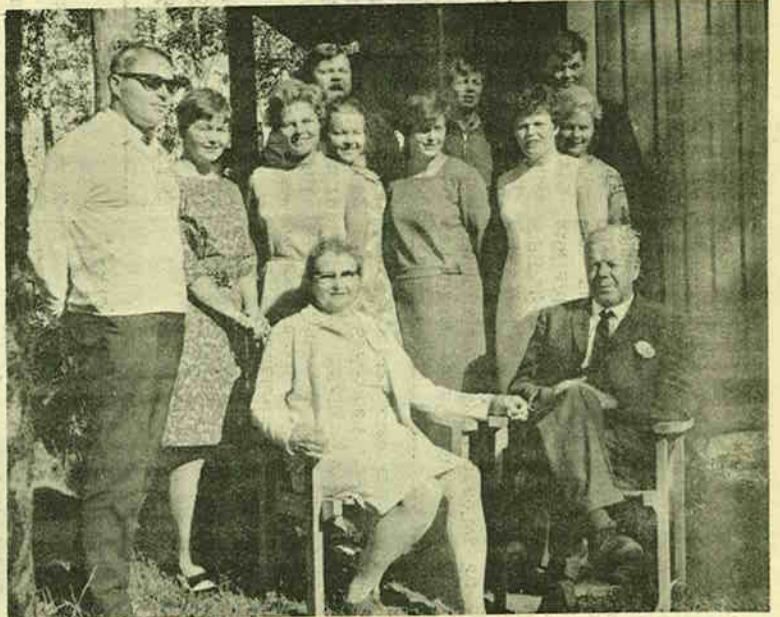
Mannerheimin Lastensuojeluliiton Hiitolan osaston nykyinen toiminta on keskittynyt lähinnä Porin Pinomäen alueelle, jossa asuu paljon hiitolaista. Pinomäen kansakoulussa, joka on toiminnan keskipiste, on myös oppilasta suurin osa hiitolaisten lapsia. Vuodesta 1952 lähtien on lapsille järjestetty kesäisin 1 - 2 päivän virkistysretkiä ulmarannoille ja Länsi - Suomen nähtävyyksiä kat-

Hiitolan poika Martti Talvela

Oopperalaulaja Martti Talvela on Hiitolan poikia. Hänen vanhempansa, maanviljelijä Toivo Talvela ja vaimo, Nelly o.s. Pennanen, omistivat Hiitolan Tausjärven keskikokosen maatilaa, jota he itse varttuneempien lastensa kanssa tarmokkaasti viljelivät. Lapsat saivat silloisiin olosuhteisiin nähden hyvän koulupohjan ja vanhemmilta perityn työtärmon. Vanhempien antama kasvatus pohja viittoili tietä hyvin harrastuksiin ja korkealle asetettuihin tavoitteisiin.

Martti Talvelan lahjakkuus on ilmeisesti perintöä isältään Toivo Talvelalta, joka on aikoinaan ollut kuoromiehiä ja harrastanut nuoruudessaan paljon laulua. Hän on vuoden 1918 vapaussoturi ja viettää nyt jo 70 vuotta täytettyään ikämiespäivään - vaimonsa kanssa kahden - Porvoon kaupungissa omistamassaan kodissa. Lapsat ovat hajaantuneet eri puolille omille aloilleen, Martti kuitenkin kauemmaksi muita: kiinnitys Berliinin Oopperaan. Oopperalaulaja Martti Talvelan menestys on ollut loistava. Tässä hänen tähänastista meriittilistaansa:

Martti Talvela, oopperalaulaja, syntynyt 4. 2. - 35 Hiitolan pitäjän Tausjärven kylässä maanviljelijä Toivo Talvelan ja vaimonsa Nellyn, omaa sukua Pennanen, syntyi Kerimäeltä, kahdeksantena lapsena. Opinnot: keskikoulu, Savonlinnan seminaari. Kansak. opett. vv. - 57 - 60 Anttolassa ja Porvoossa. Lauluopintoja Viipurin Musiikkiopestossa Tauno Kaivolan kanssa, yksityisesti Hannu Heikkilän kanssa Helsingissä ja - 60 - 61 Tukholmassa kamarilaulaja Martin Ohmannin kanssa. - 61 kiinnitys Tukholman kuninkaalliseen Oopperaan, - 62 kiinnitys Deutsche Oper Berlin ja Bayreuther Festspiele, joissa kummassakin on jatkuvasti, - 63 La Scala Milano, jossa siitä lähtien vierailijana, - 65 Rooman ooppera, Staatsoper Wien, Salzburger Festspiele ja Deutsche Oper am Rhein, joissa kaikissa toistuvia vierailusopimuksia, - 67 Salzburger Osterfestspiele, von Karajanin johdolla, - 68 Metropolitan Opera House, New York, vierailuja myös - 69, - 69 Chicago Lyric Opera. Muita vierailuja oopperalaulajana mm. Tokio, Miami, Bordeaux, Lausanne jne.

Maanviljelijä Toivo Talvelan perhekuva -Isän 70-vuotispäivänä Martin kesämökillä Anttolassa-. Etualalla istumassa äiti ja isä, Nelly ja Toivo Talvela, seisomassa etualalla vasemmalta: Esko, Maija, Irma, Marjatta, Pirkko, Leena ja Liisa, taimmalsina vasemmalta: Martti, Pertti ja Jyrki.

Martti Talvelan kolmen vuoden takainen perhekuva.

Sinfoniakonserttien solistitehtäviä alkamme suurimman kapellimestareiden kanssa, levytyksiä (EMI, DECCA, DGG). Konserttoitunut omin Lied - illoin mm. Berliini, Wien, Rooma, New York, Tokio, Helsinki ja useimmat muut Suomen kauoungit.

Harrastukset: kirjat, kielet, viinit, shakki ja kalastaminen sen kaikissa muodoissa, syvänmeren kalastuksesta onklmiseen.

Asuinpaikka vuodesta 1962 Länsi - Berliini ja kotipaikka Anttola, jossa talo ja sauna.

Naimisissa vuodesta 1957 kansak. opetta. Anna Kääriäisen kanssa. Kolme lasta: Kirsi 12 v., Tuomo 10 v., Johanna 8 v.

Harriet Cohen - säätiön kultamitali ooppera musiikin alalla 1968.

Reservivänrikki.

Kuningas Philipp II - Martti Talvela, Deutsche Oper Berlin.

OSTA OLET AVAINASEMASSA SUOMALAISTA -se on kaikki kotiinpäin

POLTOÖLJYÄ KAUTTA VUODEN Nopea toimitus säiliöautollamme

Kalaholman Valinta

Sulo Pörsti puh. 24244

PALVELEE KARJALAISIA ASIAKKAITAAN PORISSA

Yyterin autohuolto

Pihlava as. puh. 85032

den, seisomassa vasemmalta: rovasti R. Hartman, pankinjohtaja Tauno Hannukainen, maanviljelijät Pekka Hämäläinen ja Gunnar Kiuru. - P. H.

Hajamuistelmia Hiitolan kunnallistoiminnasta 1930-39

Hiitolan kunnan taloudellinen asema oli erittäin hyvä, parantuen vuosi vuodelta, näin tuli Maalaiskuntien liiton tilintarkastajienkin toimesta kunnan tilien tarkastusten yhteydessä todettua. Pulavuodet tietenkin vaikuttivat niin yksityisten kuin kunnankin talouteen. Jo ennen pulavuosia oli kunnan taloudelle hankittu niin vankka pohja, ettei noina vuosinakaan kunnan asioiden hoidossa mitään suurempia vaikeuksia esiintynyt. Mainitsen vain, että kunnan vuoden 1932 tilinpäätöksen mukaan puhdas omaisuus oli 6,3 milj. markkaa ja lainoja noin 2,0 milj. markkaa. Kunnan kassavarat olivat niin suuret, että niistä saadut korkotulot lähimain peittivät lainoista maksetut korot. Veröyryn hinta oli yleensäkin vakio eli 7 markkaa. Tästä huolimatta talousarviosäästö oli vuosittain huomattavan suuri, joten todellisuudessa veröyryn hinta olisi voinut olla ainakin yhden markan alhaisempi. Kunnan kiinteästä omaisuudesta tulot vuoden 1932 tilien mukaan olivat lähes 400.000 markkaa.

Kunnan talouden vakavaraisuudesta ja veröyryn hinnan alaisuudesta on annettava kaikki kunnia niille luottamusmiehille, jotka olivat vastuussa kunnan asioiden hoidosta. Heistä näkyvin oli taloustirehtööri Simo Savolainen, »Isä-Simo» ja »Kilpolan keisari». Itsekin hän oli suurella säästäväisyydellä ja taloudellisella kaukonäköisyydellä koonnut huomattavan omaisuuden. Sama oli hänen toimintansa ohjenuora kunnankin talouden hoidossa. Ei häneltä liennyt varat enempää yksityishenkilönä kuin kunnallismiehenäkään mihinkään turhaan, vaan aina vastatarkan ja perusteellisen harkinnan jälkeen. Keräsin Simo Savolaisen 60-vuotismerkkipäivän johdosta hankittavaa lahjaa varten varoja. Listalle oli Salomon Savolainen kirjoittanut nimensä lyhennyksellä »S. Savolainen» ja antanut tarkoitukseen viisi markkaa. Esiitin myöhemmin listan Haukkavaaran Juhon Kemppeille, joka katseli sitä ja virkkoi: »Enpä pane enempeä kuin viitosen, kun Simo ei itsekään ole raaskinut laittaa enempeä.»

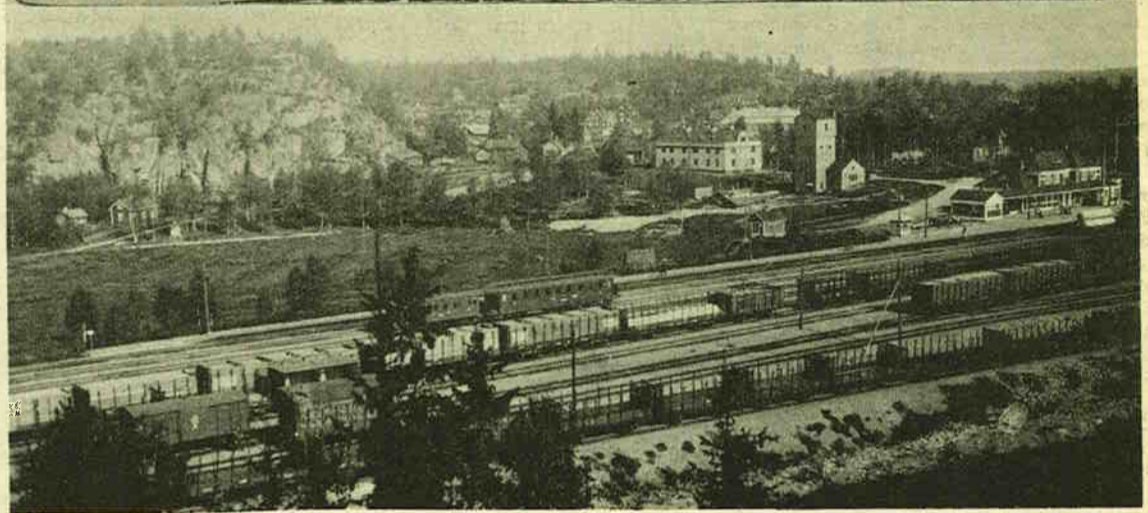
Muista johtavista kunnallismiehistä toimintani ajoilta mainitsen Juhon Paksujalan, Heikki Lankisen vanhemman ja Heikki Lankisen nuoremman, Toivo Häklin, Antti Vainion ja Nestor Salmisen. Juhon Paksujalka oli koko toimintani ajan kunnanvaltuuston puheenjohtajana ja Toivo Häkli kunnallislautakunnan esimiehenä. Kaikki hiitolaiset kunnallismiehet olivat asiallisia ja kuntalaisten parasta ajavia henkilöitä, joiden kanssa oli ilo työskennellä. Toivo Häklin kanssa »astuimme remmiin» samanaikaisesti eli vuoden 1930 alussa »nahkapolkina», joten alku tuntui hieman epävarmalta. Suurempia vaikeuksia ei kuitenkaan ollut, ja meistä tuli hyvät ystävät. Kunnallislautakuntaan kuului jonkin aikaa myöskin maanviljelijä Robert Kuitunen, joka oli kuuluu valtavasta työteliäisyydestään. Lankusahurina hänen kerrottiin Hiitolan saapuneen, jossa hän suurella ahkeruudella ja taloudellisuudella oli koonnut huomattavan

omaisuuden. Kerrotaan hänen kerdestä ja veröyryn hinnan alaisuudesta on annettava kaikki kunnia niille luottamusmiehille, jotka olivat vastuussa kunnan asioiden hoidosta. Heistä näkyvin oli taloustirehtööri Simo Savolainen, »Isä-Simo» ja »Kilpolan keisari». Itsekin hän oli suurella säästäväisyydellä ja taloudellisella kaukonäköisyydellä koonnut huomattavan omaisuuden. Sama oli hänen toimintansa ohjenuora kunnankin talouden hoidossa. Ei häneltä liennyt varat enempää yksityishenkilönä kuin kunnallismiehenäkään mihinkään turhaan, vaan aina vastatarkan ja perusteellisen harkinnan jälkeen. Keräsin Simo Savolaisen 60-vuotismerkkipäivän johdosta hankittavaa lahjaa varten varoja. Listalle oli Salomon Savolainen kirjoittanut nimensä lyhennyksellä »S. Savolainen» ja antanut tarkoitukseen viisi markkaa. Esiitin myöhemmin listan Haukkavaaran Juhon Kemppeille, joka katseli sitä ja virkkoi: »Enpä pane enempeä kuin viitosen, kun Simo ei itsekään ole raaskinut laittaa enempeä.»

Kunnan rahastonhoidosta huolehti Hiitolan Säästöpankki, joka aluksi oli sijoitettu Hiitolan Osuusliikkeen piharakennukseen. Myöhemmin säästöpankki rakennutti oman toimitalon kunnantalon tontille. Kunnan kassapäiviä oli kerran kuussa, jolloin kunnallislautakunnan esimies hyväksyi maksettavia laskuja ja suoritti muitakin palveluksia kuntalaisille. Kyllä hän kävi muulloinkin suorittamassa hänelle kuuluvia tehtäviä kunnantoimistossa, mutta ilman mitään vahvistettua aikataulua.

Taksoitus

toimitettiin helmimaaliskuussa. Varsinaiset jäsenet muodostivat taksoituslautakunnan rungon, johon maanviljelijäväestön edusta-

Hiitolan aseman liikennettä vapaussodan aikana (ylempi kuva) ja alemmassa kuvassa Hiitolan aseman ratapihaa, taka-alalla oikealla asemarakenus ja vasemmalla kuulu Linnavuori, jonka huipulla puolisen vuosisataa sitten järjestettiin ohjelmallisia juhannusjuhliakin komeine kokkeineen, jonka tarpeet oli jyrkälle vuorelle kiskottava köysillä. Vuorelle hankalan pääsyn vuoksi oli kokkojuhlien pidosta Linnavuorella luovuttava. Kuva on otettu Keskimäisenmäeltä päin. — Ylempi kuva on Pekka Hämäläisen Porista ja alempi Arvi Turkin Nakkilasta.

jien lisäksi kuului pari palkanautittajain edustajaa, joista toinen oli rautatieläinen, koska heitä oli Hiitolassa runsaasti. Liike-elämän edustajana oli vuoroon jo yksityiskauppias taikka jommankumman paikkakunnalla toimivan osuusliikkeen johtaja. Eri kylien edustajat kävivät vuorollaan lautakunnan kokouksissa asiantuntijoina. Joskus he yrittivät liiaksi pitää oman kylänsä verovelvollisten puolia ja johtaa siten lautakuntaa harhaan. Taksoitustyö kesti usein lähes kuuksauden. Töitä hidasti se, ettei ollut palkattua työvoimaa valmistelua varten, vaan varsinaisen valmistelutyön suorittivat lautakunnan jäsenet taksoituksen aikana. Valmiiksi lasketut tuloilmoitukset sitten puheenjohtaja esitteli, jonka jälkeen lautakunta teki päätöksensä. Kertyvien veröyrien lukumäärästä suoritettiin lautakunnan jäsenten keskuudessa ennusteita, josten lopullinen taksoituksen tuloksen laskeminen oli mielenkiintoinen tehtävä. Monasti ennusteissa päästiin hyvinkin lähelle lopullista tulosta.

»Lastentunti»

Kun taksoitus oli tärkeä ja suuritoinen tehtävä, niin sen päättämistä kannatti juhlia viettämällä »lastentunti». Viinapuotien avattua v. 1932 ovensa lopettajien ilossa ei havainnut teeskentelyä. Kerran juhlan päätyttyä eräs jäsen oli useita tunteja kestäneen jalkamatkan jälkeen ja vasta aamun valjettua osunut kotiinsa. Myöhemmin yöllisiä jälkiä lumessa tutkittuaan totesi kiertäneensä pellolla torpansa ympärillä omaa tekemäänsä polkua koko ajan. Toisena vuonna erälle rautatieläisten edustajalle pikkutunneilla juolahti mieleen viedä »retkikunta» valtion veturitalille, jossa pantiin kaikki veturien pillit puhaltamaan. Lähellä

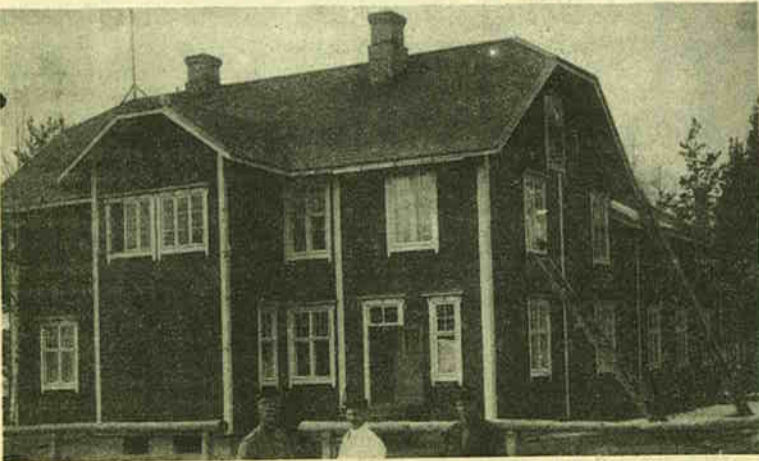
täti-ihmiseltä puheenjohtaja tiedusteli valtakirjaa, kun taksoitus oli toimitettu hänen miehensä nimellä. Täti ilmoitti sellaisen hänellä olevan ja lupasi näyttääkin, jos tarpeelliseksi katsotaan. Puheenjohtaja kiireesti peruutti vaatimuksensa. Sama nainen oli kuuluisa siitä, että hän oli talvella rahdinajossa miesten mukana.

Valituksia tutkijalautakunnan päätöksistä tehtiin lääninhallitukselle vuosittain 10–20. Lääninhallituksen päätöksillä veröyrien alennukset olivat vähäisiä. Valitukset korkeimmalle hallinto-oikeudelle olivat harvinaisia. Olimme tutkijalautakunnan puheenjohtaja Simo Savolaisen kanssa kerran syytteessä virkavirheestä, kun valitus lääninhallitukselle oli myöhästynyt ja verovelvollinen väitti, ettei hän ollut saanut otetta tutkijalautakunnan päätöksestä ajoissa. Syyte kuitenkin aiheuttamana raukesi, kun kantelijan katsottiin itse aiheuttaneen valituksen myöhästymisen. Vai lieneekö pelastuksemme ollut tutut oikeuden jäsenet.

Kunnalliseröjen kanto suoritettiin kunnantalossa ja myöhemmin verot sai maksaa säästöpankkiin. Toimintani alkuvuosina veroja käytiin kantamassa »saarivaltakunnassa», Kilpolassa ja siellä maanvilj. Stepan Röksän talossa. Tämän veronkantomatkan teimme yhdessä Juhon Turkin kanssa, joka oli silloin säästöpankin palveluksessa. Matka kesti pari päivää, kun kulkuyhteydet olivat silloin kehnot.

Koiraverosysteemi

Koiraverojen maksuunpanossa ja perinnässä oli systeemi yksinkertainen. Ei ollut koiraveroluetteloita eikä kortistoja enempää kuin koirien kaulassa veromerkkejäkään. Taksoitusluettelon reunaan tehtiin »pötkö» sellaisen verovelvollisen nimen kohdalle, joka tuloilmoituksessaan ilmoitti omistavansa koiran taikka jonka pihalla taksoituslautakunnan jäsenet olivat kuulleet koiran haukkuvan. Voi siinä jäädä joku koiran verottamattakin, mutta tuli vero sellaistenkin henkilöiden maksettavaksi.

Hiitolan »Kuntala» piirieläinlääkäri R. Montellin asunnon puolelta. Kuvan alalaidassa vasemmalta: paikallispuhallikko Emil Pörsti ja piirieläinlääkäri Montell asiakkaineen.

Hännilän kartano Pösö-suuren ajoilta, jolloin Pösön näköalatorni oli vielä kuvassa mukana. Kuvan lähetti H. Lähti, Lappeenranta.

HIITOLA - »PÖSÖN PITÄJÄ»

Sanonta "Pösön pitäjä" on kauan ollut Hiitolasta puhuttaessa tuttu. Näin erittäinkin kauempana pitäjän ulkopuolella. Mutta vaikka kokonainen vuosisata on kohta kulumassa umpeen "Hiitolan Pösön" parhailta voiman ja kukoistuksen vuosikymmeniltä - Juho Pösöhän oli syntynyt v. 1840 - pyritään Pösön nimi yhdistämään vieläkin Hiitolan pitäjän nimeen. Niinpä tätäkin Karjalan - lehden Hiitolan liitettyä suunniteltaessa lehden toimitus huomautti, että "kyllähän Pösöstä tulisi Hiitolan kohdalla jokin kirjoittaa".

Pösöstä on olemassa paljon kirjoituksia, tosia ja tarinoita. Tätä-

jopa luonnonvaraisina lehtoina. Varhainen halla oli harvinaisen Kilpolassa. Syksyt olivat myöhäälle lämpimiä ja kevätkesä viileämpi kuin esimerkiksi Asemakylässä tai Hömmössä.

Asutus Kilpolassa oli tutkijain mukaan vanhempaa kuin yleensä mantereelle puolella. Kilpolan saaresta on muinaishaudoista tehty arvokkaita esinelöytöjä. Kyläyhdyntäkautella mainitaan Kilpola yhdeksi Karjalan kannaksen tärkeimmistä kylistä. Loistokautensa saarella on ollut muitten Laatokan pohjoisten rantojen tapaan joskus 1000-luvulla, ennen varsinaista Novgorodin vallanalaistuuteen kuulumista. Asemansa takia Kilpola oli silloin ja myöhemminkin joutunut myös vihollisen erikoisen huomion kohteeksi, jopa viimeksi syksyllä 1941. Tällöinhän "Kilpolan motiivi" tuli tunnetuksi maamme rajojen ulkopuolellakin.

Vuosisatojen saatossa on Kilpolan merkitys muuttunut sitä mukaa kuin asutus mantereelle oli levinyt ja elinkeinoelämä kehittynyt. Peltoviljelyn valtaantulo ja liikenneyhteyksien uudelleen muotoutuminen maanteiden ja rautateiden ansiosta tekivät aikanaan Kilpolastakin monen muun Laatokan rannikkokylän tapaan pitäjäänsä myöhemmälle elinkeinoelämälle vähäpätöisen syrjäkyläryhmän. Uuden Uittosalmen pengertien ja sillan sekä kunnostetun maantien ansiosta 1930-luvun alussa liikenneyhteydet pitäjän keskustaan kylläkin paranivat melkoisesti, mutta monet muut silloisenkin mittapuun mukaan jo yleiset kunnalliset palvelukset kuten esim. sähkö ja puhelin puuttivat. Mikään takapajula ei Kilpola suinkaan ollut.

Mannerpitäjällä saarelaiset tunnettiin pikkuvarakkaina, hyvillä hevosilla ajelevina, suorapuheisina, ulospäin yksituumaisina, mutta hieman jääripäisinä, isänmaallisina kansalaisina. Paljon oli varmaan myös sellaisia hiitolalaisia, joille Kilpola oli täysin tuntematon paikka jossain Laatokan rannalla ja että siltä oli kotoisik "Kilpolan kuningas", taloustirehtööri Simo Savolainen.

Nykyisenä "mökkihöperöiden" aikakautena tällainen saaristo olisi suorastaan paikkakunnan helmi. Sitähän se kyllä oli meille saarelaisille jo silloinkin kun saimme siellä olla ja elää. — Tauno Tontti.

kin lehteä varten saapuneessa "jutussa" kerrotaan Pösö - suuren olleen Hiitola - Käkisalmen rautatien avajaisten juhlanjussa 1917 niin suurena, ettei sopinut vaunun-ovesta sisään, vaan hänelle piti laittaa istuinpenkki avovaunuun. Matkan jälkeen oli Pösö vielä kehaisutkin, että "samassa junassa jossa herratkin, vaan eri vaunussa ...". Kun Juho Pösö kuoli jo 1906, on tämäkin juttu liitetty Pösöön liittyviin lukuisiin taruihin. Kuinka lienee, olisikohan miespolvien vanha jutunjuuri peräisin aina Karjalan radan avajaisten ajoilta, sillä niihin aikoihin on Suuri Pösö ollut jopa po. radan ratasuuntia ja asemapaikkoja määräävä tekijä. Mene ja tiedä! Joka tapauksessa tämäkin vain vahvistaa, että Pösön nimi elää vielä nykyisenkin miespolven tarinatuvis-

sa. Kun Karjalan Liitto suunnittelee ensi kesän 30-vuotisjuhlaansa, jossa luovutetun alueen pitäjät esiintyvät omaleimaisilla tunnuk-sillaan, on Hiitolan toivottu tuovan miespolvien takaisen "Hiitolan Pösönsä" - aikansa kauppias-symbolina - juhlaohjelmassa esille. Tiedämme, että tämä vihje onkin otettu varteen ja hiitolaisten "juhlatoimikunnassa" Porin tienoilla puhutaan taas melkoisessa määrin - Pösöstäkin.

Tarinaa Pösöstä siis tulee riittämään. Pösön tarinotahan on painettu joukko Hiitolan historian lehdillekin - sivulta 100 lukien - eikä ihmeikään. - Kauppias Juho Pösö on todella ollut älykäs voimamies, eräänlainen "talousihme", sitä ei voida kieltää. Hänen liikemies-toimintaansa on vain arvosteltava omalle aikakaudelleen mitoitettuna, jolloin omaisuuden hankintaan ja runsaasti tarjolla olleen työvoiman hyväksikäyttöön oli - alkuun päästyä - miltei rajoittomat mahdollisuudet. Juho Pösö ei suinkaan ollut ainoa aikansa menestyvä mahtimies, mutta hän "ei ollut myös muita huonompi". - Hän käytti uuden kehityskauden suomia mahdollisuuksia hyväkseen.

Eräissä yhteyksissä lahjoittajana esiintyneen Juho Pösön nimeä ei esiinny vuosisadan vaihteessa tapahtuneiden pitäjän rahalaitosten - säästöpankin ja kyläosuuskassojen - perustajien ja puuhajien joukossa. Tämä ei meitä suinkaan ihmetytä. Pitäjän "ainoana luottolaitoksena" - vaarallisten tarvaruokien kohteiltaan antajana - hän varmaankin helposti tajusi uusien "tulokkaiden" tulevan taistelemaan häntä vastaan, puhumattakaan osuuskauppa - aatteen tulosta vuosisadanvaihteen nopeasti muuttuvaan talouselämään.

Tosiasiaksi kuitenkin jää, että Pösö kehitti aikanaan voimakkaasti kuntansa silloista liike-elämää, teollisuutta ja maataloutta ja oli aikansa suurin työvoiman käyttäjä omassa pitäjässään ja sen ympäristössä. Pösön voimakas jälki näkyi kauan hänen kuoltuaankin, olipa sitten kysymys maanviljelyksestä tai rakentamisesta. Vaikka-

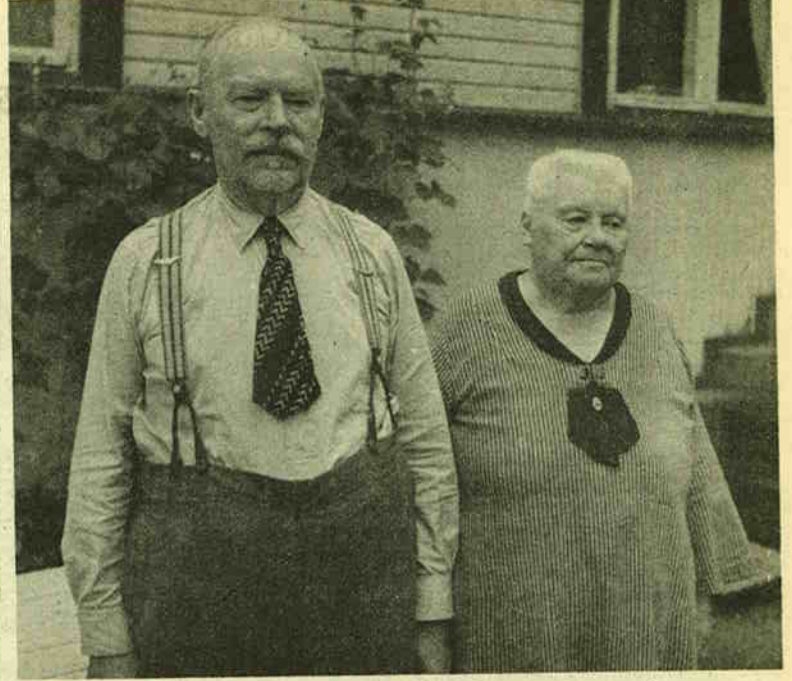

MAANVILJELYSNEUVOS V. A. BROTHERUS ja ruova Alli Brotherus, jotka alkoivat uuden vaiheen Hännilän kartanon vaiheessa. Pösön jälkeen kartano oli useissa käsissä, jolloin sen maita ja metsiä "ryöstettiin". Valter Brotherus pani kartanon jälleen kuntoon ja hoiti sitä määrätietoisesti. Valter Brotherus oli syntynyt 1884 ja kuoli 1960 ja rouva Alli Brotherus, o.s. Klockars syntynyt 1890 ja kuoli 1961. Kummankin hauta on Helsingissä. Kuva on vuodelta 1945.

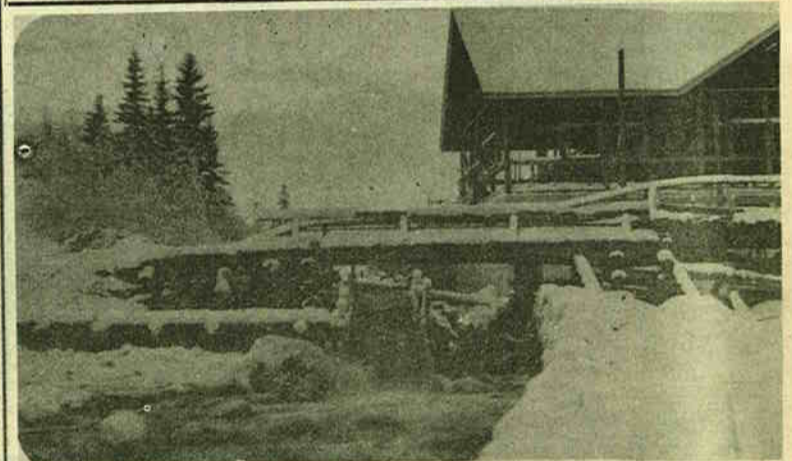
pa vain Pösön makasiinit, ovet ja lukot tai metsiensä raja-aidat osoittivat, että ne oli rakennettu kestämään kauan.

Hiitolan Osuusliikkeen lopettamisjuhlan eräessä historiikkikatsauksessa mainitaan mm. seuraavaa: "... liikkeen perustamiselle alunperin oli aivan erikoiset syyt. Pitäjässä oli vuosikymmenet kaupallisen alan hallinnut yksi aikansa huomattavimpia ja menestyneimpiä liikemiehiä, kuulu kauppias Johan Pösö. Hänestä tuskin voitaneen puhtaasti liikemiehenä arvioiden sanoa mitään suorastaan moitittavaa, mutta sen aikaisissa kehittymättömissä oloissa oli köyhempi talonpoikaisväki joutunut liian paljon mahtavan kauppiansa armoille ja tilanteesta ulospääsy oli eteenpäin pyrkivän kehityksen välttämätön edellytys". - Tätä lausumaa voitaneen pitää kiihottoman asiallisena ja totuudenmukaisuuteen pyrkivänä arvosteluna kauppias Pösön liiketoiminnasta oman aikansa Hiitolassa.

"Pösön hovi" ja muu liiketoiminta saivat kokea isäntänsä v. 1906 kuoltua monenlaisia vaiheita. Kartanolla ja sen sivutiloilla tiedetään olleen pitäjäläisten nimittämä "juutalaisen aika", jolloin tilojen - erittäinkin myöhemmin myytävien sivutilojen - metsät kivat suorastaan ryöstöhaakkuukauden. Pösön valtavan omaisuuden nopea luhistumiskausi oli alkanut. Pojalleen antama huomattava koulupohja ei näyttänyt alkuunkaan auttavan. Maailmansodan lähestyvä inflaatioaalto teki nopeasti vähäarvoiseksi tai arvottomaksi rahat, joita omaisuuden myynnistä oli jäänyt jällelle. Myymälänomistajan ja sen hoitajan asema pääkaupungissa ei suinkaan ollut ka-

ASEMAPAALLIKKO JUHO LAVONEN ja puolisonsa Aurora, o.s. Grönroos, ostivat keväällä 1917 veljekset Alarik ja Gunnar Gulnilla Hiitolanjärven rannalta Rantala-nimisen tilan. Tilaan kuului aluksi vain Rantala, mutta myöhemmin vuosina liitettiin tilaan oston kautta Pien-Pörsti, Yrjö Pörsti, Ruuska ja Lasosenkumpu-nimiset tilat, jolloin pinta-ala oli 85 ha, josta viljeltyä 20 ha. Tila oli Parikkalan maamieskoulun harjoittelutila. He harjoittivat Asemakylässä myös matkustajakotiliikettä, matkustajakoti Kajaste oli tuttu ja tunnettu. Heidät on haudattu 1940 ja 1941 Helsingissä.

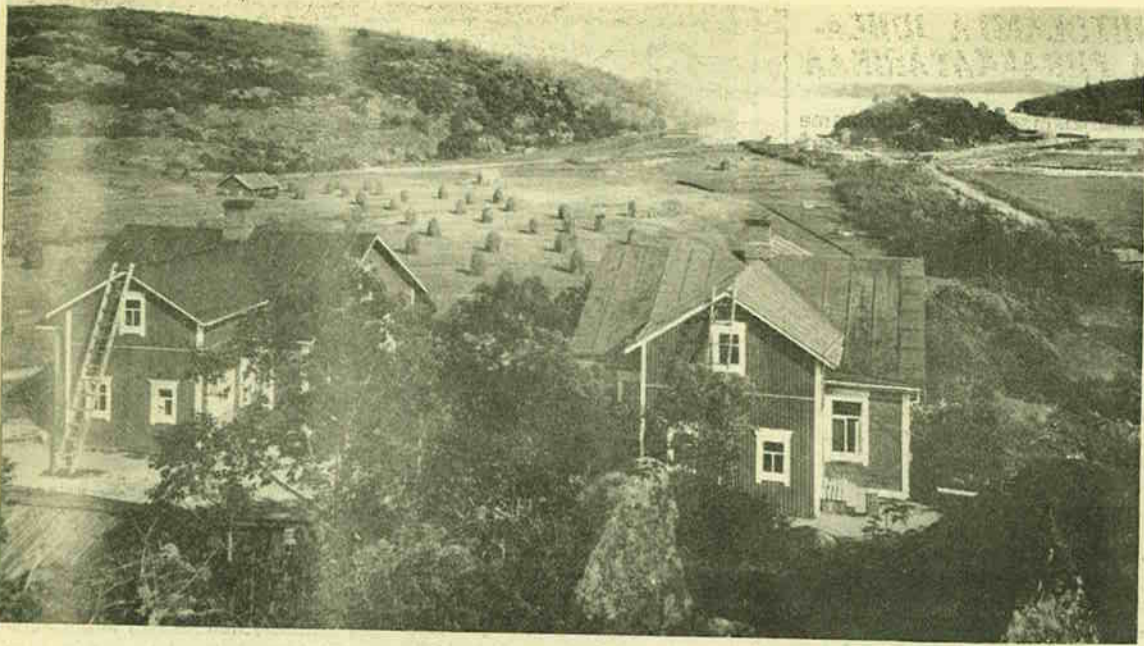
Vanha valokuva Marjakosken Siltakoskesta. Läh. J. Sinkkonen, Imatra.

TARINOITA MARJAKOSKELTA

Hiitolan pitäjän Marjakosken kylä sijaitsi ilmeiltä tulevan joen varrella, joka kiemurrellen kulkee kohti Laatokkaa, muodostaa Marjakosken, joka on noin puolen kilometrin matkalla 17 metrin putouksella. Ja siinä kylän keskustassa yhtyy Virmutjoki Hiitolan järvestä tulevaan jokeen. Vaikka Marjakosken lähetyksillä ei ole järveä eikä lampea, se oli rikas jokien vesistä, joissa oli kalaa ja rapuja. Kylässä oli aikoinaan ollut vain yksi talo, jolla oli suuri perhe - parhaimmillaan 48 henkeä - oma mylly ja hyvin kasvavat kaskimaat. Minun nuoruuteni aikana oli jo kymmenisen taloa, joissa maanviljelys oli pääelinkeinona, talvella metsätyöt.

Tukinutto oli nuoruuteni aikana vilkasta, sillä Hiitolan Pekonlahdessa oli suuri sahalaitsa, 7-raamia, joista 4 pikaraamia. Se sahahti Laatokan rantamilta ja jokien varsilta metsät, niin että Laatokan varsille jäi suurimmalle osalle paljaat kalliot. Marjakoskella oli keväisin runsaasti tukinuttoa. Koskessa oli 3 pataa, joissa pitkätk tukkirännit. Usein oli niin kova virta, että kun miehet isivät tukkiin, tukki sai sellaisen otteen, että miehet joutuivat koskeen. Oli heitettävä haka irti ja kylmäkylpy alkoi. Tavallisesti pidettiin tämän varalta sauna lämpimänä, että miehet saivat vaatteensa kuiviksi. Pomo tuumi, ettei tule mitään, ennenkuin saadaan "otjitusmiehet". Minä olin sellainen pojannassikka vielä, tuli yksi Karhu-niminen mies ja kun hän lähti pukeutumaan, olin yhden pystyssä olleista haoista ja iskin isoon pölkkyyn, käänsin sen ran-

Näin kuitenkin tapahtui. Pösön nahti ja omaisuus kestävä vain hänen oman aikansa. - H. I.

Näkymä Hiidenvuorelta Hiitolan Tiurulasta Laatokalle päin, etualalla »Ahlströmin» konttorirakennuksia. Kuva lienee otettu v. 1915 tienolla ja sen on lähettänyt Teuvo Jyrkiäinen Ulvilasta.

KAUNISTA HIITOLANJARVEA Aikäänniemen Jakosenrannasta Hännilään päin. — Kuvan lähetti Hilja Lähti, Lappeenranta.

taan sekä pyysin miehiä ottamaan ylös. Jatkoimme samaan tahtiin ja olimme jo vetäneet ylös toistakymmentä pölliä, kun poma tuli Karhun kanssa paikalle. Miehet selittivät pomolle, että he ovat vetäneet ylös näin paljon pöllejä, tämä poikakin vetänyt eikä ole jalkaansa kastellut. Jouduin oikein näyttämään, miten se sujui. Poma löi minua olalle ja sanoi: "Tule meidän miehiksi, saat kahden miehen palkan". Niin me sitten Karhun kanssa vedimme. Kävi siinä sitten vahinkokin, jouduin veden varaan. Vaikka kuinka koetin saada kiinni, virta vain painoi. Mutkassa jouduin siten niin lähelle rantaa, että jalat tapasivat pohjaan. Jotenkin pääsin pois, mutta pyhäpuku kastui ja kotona odotti varmasti selkäsauana. Mutta naapurin tyttö muisti, että lähellä oli siemenperunain vuoksi lämmitetty riikki, jossa voi kuivalla. Tämä ja selitys, että liukastuin rannalla, säästi selkäsaunalta.

Muistanpa myös yhden onkireisan, kun isän kanssa mentiin ongelalle. Siinä, jossa Kurosen Antin portaat olivat yli joen, saimme säynäitä. Niinpä tarttui isän onkeen iso säynäs, saatiin maalle joen penkkaan, mutta karkasi jokeen ja isä syöksyi perään. Hän sai sen käsinsä, puristi rintaansa vasten ja kahlassi kohti rantaa. Mutta kala ei suvainnutkaan lähteä kuivalle maalle, ponkasi ja pääsi isän käsistä. Sinne se meni jokeen ja isän vaatteet olivat kastuneet kaulaa myöten. Kotia tultua kun kerrottiin miten oli käynyt, ei sitä uskottu. Siitä jopa sanottiin pitempään kylällä, että "käsistä meni kun Heikin hai". Isäni oli näes etunimeltään Heikki.

Toinenkin kalajuttu nuoruuteni ajoilta on jäänyt mieleeni. Olin poikamies ja lähimme Hilma-siskomme kanssa sukulaivierailulle Uitonalmelle. Tutin Matilla oli torppa Laurolan hovin maalla ja hän oli hovin vaktuinen työmies. Saavutimme Tuttiin elokuisena kauniina iltapäivänä. Kun oli tulo-

kahvit juotu, Tutin Mari - äitini sedän emäntä - sanoi Matille, että mene hakemaan verski kala, kun on vieraitakin. Lähdin Matin mukaan. Matti otti haavin, jossa oli

ROBERT KUITUNEN MONITOIMINEN MIES

Maanviljelijä Robert Kuitunen oli aikanaan Hiitolan tunnetuimpia miehiä, vaikka hän asui aivan pitäjän syrjäkulmalla. Hän tuli kuuluisaksi yritteliäisyydestään ja ahkeruudestaan. Hän harjoitti jo ennen ensimmäistä maailmansotaa melko laajaa puutavaraliikettä ja sen ajan kaupakumppanit olivat venäläisiä. Puutavara kulki Pietariin, jossa hän kävi useasti kauppamatkoilla.

Robert Kuitunen oli syntynyt Itä-Hämeessä Joutsan pitäjässä 1874 talollisen poikana. Siellä hän vietä lapsuutensa ajan ja muisti lapsuutensa ajoilta savupirtissä asuminen ja nälkävuosina pettuleivän syömisen. Näistä oloista hän suurin lapsilauman nuorimpana ja vilkkaimpana poikana halusi lähteä koettamaan onneaan maailmalle. 15 - vuotiaana hän lähti kirveskainalossa ja 70 penniä rahaa taskussa kotoaan, kuljeskeli eri puolilla Suomea ja Venäjälläkin, tehden satunnaisia töitä milloin missäkin. Karjalan radan rakennusaikana hän joutui Itä-Suomeen, työskennellen rautatietyömaille ja ollen mm. Imatralla valtion sillan rakennustöissä.

Hän ei palvellut vakinaisessa väessä Venäjän armeijassa, mutta nostoväkeen kuuluvana hän joutui reserviläisenä kertausharjoituksiin Rautjärven Miettälään. Täältä vapaututtuaan häntä alkoivat kiinnostaa metsätyöt ja erikoisesti lankkujen ja lautojen käsin sahaus. Tämä oli raskasta työtä, mutta hän ei sitä pelännyt, vaan kulki lankkusaahurina useilla paikkakunnilla. Se oli hänen mie-

noin kaksi- ja puolimetrisen varsi. Mentiin vilkkaasti keskustellen rannalle. Äkkiä Matti ojensi kätensä eteeni ja sanoi kuiskaten: Ole tässä hiljaa. En tajunnut mikä oli kyseessä, sillä olin ollut siinä käsityksessä, että menemme satkasta hakemaan kalaa. Mutta mitäs nyt? Matti alkoi varoen lähestyä rantaa, haavin sivallus äkkiä veteen, äkkikäänös haavilla ja uskomaton ihme: iso lahna verrytteli laiskasti haavissa. Se oli suuri otus, en ollut ennen niin suurta lahnaa nähnytään. Mittasimme - se painoi yli neljän kilon. Oli siinä paistia kerrakseen.

Maanantaina kävimme käyttämässä lisää, tulos oli parikymmentä lahnaa. Meille tuli lippakessit kalaa täyteen, kun lähdimme kotiin. Kun ne kuivattiin, oli meille koko kesäksi suolakalaa. Rasvaiset suuret lahnat olivat niin maukkaat, että leuka läikkyy kuin olisi syöty karjalanpaistia.

Matti oli poikamies silloin, setä oli jo kuollut. Mikäs heidän oli eilellässä Laatokan rannalla. Kalaakin sai kun vain viitsi käydä rannalta hakemassa.

- J o h a n S i n k k o n e n .

lityötään, siitä myös ansaitsi paremmin, eikä siihen joka mies pystynytään.

Vuosisadan vaihteessa hän asui Kaukolassa, jossa myös avioitui ja viljeli siellä pikkutilaansa. Eräänä kesänä Kuitunen meni Hiitolan Pösöltä kysymään ojan kaivua, sitä työtä kun Pösöllä oli jatkuvasti. Kun Kuitunen oli pienikokoinen ja laihahko mies, sanoi Pösö, että sellaisia töitä annetaan vain miehille eikä poikasille, Kuitunen sanoi, että milläs nämä poikaset sitten elävät, kun ei työtä anneta. Pösö otti kokeeksi hänet ojan kaivuun. Kun Kuitunen muutaman viikon päästä teki lähtöä talosta, sanoi Pösö, että vaikka hän otti teidät epäroiden ojan kaivuun, olette täyttäneet parhaimman miehen paikan, eikä olisi päästännyt lähtemään. Kuitunen kuitenkin lähti, sillä syksy puolella alkoivat metsätyöt jälleen kutsua.

Näihin aikoihin Kuitunen alkoi os-

LEHTINIEMI

Porissa

Naisten asusteiden erikoisliike

- HYVIKSI TUNNETTUJA LIIVEJÄ
- KAUNIITA ALUSVAATTEITA
- MUODIKKAITA PUSEROITA
- RUNSAS SUKKA- JA SUKKAHOUSUVALIKOIMA

Tervetuloa tutustumaan!

Gallen-Kallelankatu 9,
Osuuskassan talo, puh. 13 981

Poiketessanne kauniissa Ikaalisten kauppalassa

Tervetuloa tutustumaan naisten asusteiden ja kemikaliotuotteiden erikoisliikkeeseemme

KEMIKALIO
JA Tekstiili
IKAALINEN ☎ 6343

taa hyväpohjaisia metsiä Hiitolan puolelta Marjakosken salolta. Ne olivat rantakyläläisten salopalstojia. Hän osti näitä useilta omistajilta ja tuli täten huomattavien metsäalojen omistajaksi. Näissä metsissä oli siihen aikaan hyvät puustot päällä. Myöhemmillä osastoillaan hän lisäsi metsäalojaan useiksi sadoiksi hehtaareiksi.

V. 1903 Kuitunen alkoi rakentaa rakennuksia ostamiensa metsäalueiden keskele korpeen, johon asettui 1907 lopullisesti asumaan. Tämän jälkeen alkoi sitten pellon raivaus metsästä. Sitä tehtiin useita vuosia ja lisättiin sitten vähitellen aikaa myöten niin, että Kuitusen tilalla oli peltoa 1930 - luvun lopulla n. 100 ha. Tilalla harjoitettiin voimaperäistä karja- ja sikataloutta. Kuitusen metsät olivat erittäin hyvässä kunnossa sillä niitä hoidettiin järkiaperäisesti. Edellämainittu peltomäärä oli tehty ja raivattu kuokalla ja kirveellä, ei siihen aikaan ollut raivauskoneita eikä puskureita. Hänellä oli vakuutuksia metsätyömiehiä, jotka hän kesäksi panti pellontekoon. Hyvin pieniä valmiita aukkoja oli koko alueella, joita voitiin kyntää pelloksi, kaikki oli tehtävä ihmisisvoimin, samoin oli tehtävä 9 km tietä tilalta Pukunniemen pysäkillä. Se oli suurtyö jonka Kuitunen suoritti keskellä korpea. Itse hän oli aina mukana milloin liikeasioilta jäi aikaa.

Kuitusella oli rautainen terveys, ei hän väsynyt olipa päivä kuinka pitkä ja yö kuinka lyhyt tahansa. Hän ei antanut mennä hetkeäkään hukkaan. Eräänä syksynä hän oli syyskyntöä suorittamassa hevosilla pelloilla, kun joku naapurikylän mies tuli asialle, mutta isäntä ei antanut hevosten pysähtyä vaan jatkoi kyntämistään ja vieras sai toimittaa asiansa isännän rinnalla kävellessä, tämän tempun hän kerran teki nimismiehellekin. Kun vapaussodan aikana puutavaran vienti Pietariin loppui jatkoi hän puutavaraliikettä kotimaassa aina kuolemaansa saakka vuoteen 1938, kolmekymmenluvulla hän osti paljon tukkimetsiä ja sahautti Marjakosken sahalla ja myi valmista sahatavaraa ulkomaille. Kun R. Kuitunen lähti liikekematkoille ei hän tarvinnut kyy-

ttä, vaan käveli aina 9 km matkan Pukunniemen pysäkillä tullen mennessä, toisinaan hän viipyi matkalla viikon ja enemmänkin, ei häntä kaivattu eikä odotettu, sillä hänen vaimonsa tiesi hänen aikanaan tulevan, hän oli raftis ja luotettava. R. Kuituselta riitti aikaa myös yhteisten asioiden hoitamiseen, hän kuului lukuisiin kunnallisiin johto ja lautakuntiin, hän oli hommaamassa Marjakoskelle kansakoulua, samoin hän oli perustamassa Marjakosken sahaa ja myllyä sekä meijeriä. R. Kuitunen oli myös erittäin sanavalmis, kurhan eräänä talvena tuli Kurkijoen markkinoilta ajellen yksinäärissä Marjakosken tiellä, ajoi hänen edellään useilla hevosilla Kirvulaisia markkinamiehiä, kääntyi hänen edessään ajavasta reestä eräs mies taaksepäin ja näki Kuitusella olevan hyvän hevosen sekä huusi, että isäntä hoi ei koi vaihdeta hevosia, Kuitunen vastasi äkkiä että etkös luule omallas kotiin pääsevän, tähän loppui markkinamiesten keskustelu. R. Kuitunen oli erittäin kätevä käsistään, sillä hän teki itse kaikki talossa tarvittavat työ ja tarvekalut, hän sanoikin että ainoastaan suutarin räättäin töitä hän ei ole tehnyt, kaikkea muuta.

Robert Kuitunen eli hyvin vaiherikkaan ja työntäyteisen elämän, hän oli kerrassaan väsymätön, hän oli älykäs ja huomaavainen sekä hyvän kirjoitustaidon omaava. Hän luki paljon kirjallisuutta ja oli aikanaan seuraava, hän oli aikanaan Hiitolan toimeliaimpia miehiä. - P. H.

Humalikas ei oo köyhä eikä kippii — iltajsil on sata parjrii härkii, oamujsil ei oo sarvekoa kärkii. (Hiitola)

